

Regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken

- En kvalitativ studie

Jennie Sandström

Line Spennert

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Jennie Sandström och Line Spennert

Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Småbarnspedagogik och familjearbete

Handledare: Carita Blomström och Ralf Lillbacka

Titel: Regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken

Datum 24.4.2017

Sidantal 50

Bilagor 2

Abstrakt

Syftet med examensarbetet är att undersöka regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken. Hur upplever föräldrar i regnbågsfamiljer att de blir bemötta av dagvårdspersonalen, känner de sig lika behandlade som andra föräldrar och anser de att dagvårdspersonalen har tillräckligt med kunskap och resurser för ett gott och adekvat bemötande.

Familjepolitiken i Finland är modern och finns till som ett stöd för barnfamiljer. Familjerna ser väldigt olika ut och det finns många olika familjekonstellationer. Det är viktigt att alla familjer kan känna sig unika och accepterade. Småbarnspedagogiken ligger som grund för barnets utveckling och lärande och målsättningen är att skapa likvärdiga förutsättningar för alla barn. I grunderna för planen för småbarnspedagogik poängteras betydelsen av en god fostran och ett bra föräldrasamarbete. Ett ansvarstagande och kärleksfullt föräldraskap är viktigt för barnets utveckling. Bemötande är en betydelsefull del av medmänskliga relationer och ett gott bemötande baserar sig på professionalitet, intresse och vänlighet.

Examensarbetet är en kvalitativ studie och datainsamlingen gjordes via intervjuer. Respondenterna består av fyra regnbågsfamiljer som har eller har haft barn inom småbarnspedagogiken. Resultatet av undersökningen visar att regnbågsfamiljerna överlag är rätt nöjda över det bemötande som de har fått inom småbarnspedagogiken. Regnbågsföräldrarna upplever inte någon särbehandling och är även nöjda över hur deras barn har blivit bemötta. Dock finns det inte tillräckligt med kunskap bland pedagogerna gällande hbt-personer och olika familjekonstellationer. Regnbågsfamiljerna upplever att det finns en viss osäkerhet bland pedagogerna att våga fråga ifall de undrar över något om deras familj.

Språk: Svenska

Nyckelord: Regnbågsfamilj, småbarnspedagogik, bemötande

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Jennie Sandström och Line Spennert

Koulutus ja paikkakunta: Sosiaaliala, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Varhaiskasvatus ja perhetyö

Ohjaajat: Carita Blomström och Ralf Lillbacka

Nimike: Sateenkaariperheiden kokemuksia kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa

Päivämäärä 24.4.2017

Sivumäärä 50

Liitteet 2

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia sateenkaariperheiden kokemuksia kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Miten vanhemmat sateenkaariperheissä kokevat päivähoitohenkilökunnan kohtaamisen, tuntevatko he tullessa samoin kohdelluksi kuin muut vanhemmat ja onko heidän mielestä päivähoitohenkilökunnalla riittävä ammattitaito ja riittävät edellytykset hyvään kohtaamiseen.

Perhepolitiikka Suomessa on moderni ja sen tarkoitus on tukea lapsiperheitä. Perheet ovat hyvin erilaisia ja on olemassa monia erilaisia perhekuvioita. On tärkeää, että kaikki perheet voivat tuntea itsensä ainutlaatuisiksi ja hyväksytyiksi. Varhaiskasvatuksen perustana on lasten kehitys ja oppiminen, ja tavoitteena on luoda yhtäläiset edellytykset kaikille lapsille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan hyvää kasvatusta ja vanhempien hyvää yhteistyötä. Vastuuntuntoinen ja rakastava vanhemmuus on tärkeää lapsen kehitykselle. Kohtaaminen on tärkeä osa sosiaalisia suhteita ja hyvä kohtelu perustuu ammattitaitoon, kiinnostukseen ja ystävällisyyteen.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin haastatteluilla. Vastaajat koostuvat neljästä sateenkaariperheestä joilla on tai on ollut lapsia varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen mukaan sateenkaariperheet ovat melko tyytyväisiä saamaansa kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Sateenkaarivanhemmat eivät koe syrjintää ja ovat myös tyytyväisiä siihen miten heidän lapsensa ovat tulleet kohdelluiksi. Kuitenkaan kasvattajien keskuudessa ei ole tarpeeksi ammattitaitoa koskien hbt-ihmisiä ja erilaisia perhekuvioita. Sateenkaariperheistä tuntuu, että opettajien keskuudessa on jonkin verran epävarmuutta uskaltaa kysyä jos heillä on kysymyksiä heidän perheestään.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Sateenkaariperhe, varhaiskasvatus, kohtaaminen

BACHELOR'S THESIS

Author: Jennie Sandström och Line Spennert

Degree Programme: Social welfare

Specialization: Early childhood education and family social services

Supervisors: Carita Blomström och Ralf Lillbacka

Title: How rainbow families experience the encounter within the early childhood education

Date 24.4.2017

Number of pages 50

Appendices 2

Abstract

The purpose of this thesis is to research how rainbow families experience the encounter within the early childhood education. The main research questions are how parents in rainbow families experience the encounter by the personnel in early childhood education. Do they feel equally treated as other parents, do they experience that the personnel have enough knowledge and resources to treat rainbow families and how are the children in the rainbow families being treated by the personnel in the early childhood education.

The family policy in Finland is modern and the purpose is to support families. There are many different types of families with different constellations. It is important that all families can feel unique and accepted. The early childhood education stand as a foundation for children's development and learning and the purpose is to create equivalent prerequisites' for all children. The Finnish National Agency for Childhood Education emphasise the importance of a good upbringing and a good parental cooperation. A responsible and loving parenthood is important for children's development. The encounter is a significant part of human relations and a good encounter is based on professionalism, interest and kindness.

The thesis is a qualitative study and the data collection was made through interviews. Four rainbow families who have or have had children in early childhood education were interviewed. The result of the study shows that rainbow families are pleased with the encounter they have received in early childhood education. The parents in the rainbow families did not experience any different encounter and they are satisfied how their children have been encountered. There is however a lack of knowledge about HBT-people and different family types among the educationalists. Parents in rainbow families believe that there is an uncertainty among the educationalists to dare to ask if they want to know anything about their family.

Language: Swedish

Key words: Rainbow family, early childhood education, encounter

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och frågeställning.....	1
3	Familjepolitik.....	2
3.1	Familjepolitik i Finland.....	2
3.2	Lagstiftning.....	3
3.3	Homosexuellas rättigheter.....	4
4	Familjekonstellationer.....	5
4.1	Kärnfamilj.....	5
4.2	Regnbågsfamilj.....	6
4.3	Stjärnfamilj.....	6
4.4	Nyfamilj.....	6
5	Begreppsdefinition.....	7
5.1	Heterosexuell.....	7
5.2	Homosexuell.....	7
5.3	Hbt-personer.....	8
5.4	Genus.....	8
6	Småbarnspedagogik.....	8
6.1	Lagen om småbarnspedagogik.....	11
6.2	Grunderna för planen för småbarnspedagogik.....	12
6.3	Barn och etik.....	13
6.4	Fostran.....	16
6.5	Fostringsgemenskap.....	18
6.6	Föräldrasamarbete.....	20
7	Föräldraskap.....	22
7.1	Föräldrar i regnbågsfamiljer.....	25
8	Bemötande.....	27
8.1	Gott bemötande.....	28
8.2	Bemötande inom småbarnspedagogiken.....	29
8.3	Bemötande av barn.....	31
8.4	Bemötande av föräldrar.....	33
9	Undersökningens genomförande.....	35
9.1	Val av metod.....	35
9.2	Val av respondenter.....	36
9.3	Sekretess.....	36
9.4	Datainsamling.....	37
9.5	Analysmetod.....	37

10	Redovisning.....	38
10.1	Första mötet med småbarnspedagogiken	38
10.2	Vad är ett gott bemötande?	39
10.3	Kunskap och resurser för att bemöta regnbågsfamiljer	40
10.4	Våga fråga	41
10.5	Bra att veta.....	42
11	Avslutande diskussion och kritisk granskning.....	43
	Källförteckning	46

Bilagor

1 Inledning

Det är ett faktum att det finns en stor variation av familjekonstellationer i vårt land. Det finns många andra familjeformer än den traditionella kärnfamiljen och familjer kan se väldigt olika ut. Vi tycker det är viktigt att uppmärksamma den breda variationen av familjekonstellationer som finns och därför har vi valt att skriva om regnbågsfamiljer i vårt examensarbete.

Vi tänkte att ett bra sätt att uppmärksamma den stora mångfalden bland alla familjer skulle vara att skriva om någon av de många familjekonstellationerna som finns. Vi valde att skriva om regnbågsfamiljer eftersom vi tycker det är intressant och är nyfikna på hur de upplever att de blir bemötta av omgivningen. Eftersom vi gått olika profileringar, familjearbete respektive småbarnspedagogik, var det viktigt att få in båda dessa perspektiv i examensarbetet. Det föll sig därför naturligt att fundera över regnbågsfamiljers upplevelser kring bemötande inom småbarnspedagogiken.

Vi vill undersöka hur samhället tar hand om och bemöter familjer som inte är kärnfamiljer. Finns det kunskap och resurser att bemöta alla familjer på ett respektfullt sätt och acceptera och värdesätta mångfalden.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med examensarbetet är att undersöka regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken. Vi vill forska i hur föräldrar i regnbågsfamiljer upplever att de blir bemötta av dagvårdspersonalen. Känner de sig likabehandlade som andra föräldrar och anser de att dagvårdspersonalen har tillräckligt med kunskap och resurser för ett gott och adekvat bemötande?

Frågeställningar:

Hur upplever föräldrar i regnbågsfamiljer att de blir bemötta av personalen inom småbarnspedagogiken?

Känner de sig likabehandlade som andra föräldrar?

Upplever de att personalen har kunskap och resurser att bemöta regnbågsfamiljer?

Hur blir barnen i regnbågsfamiljer bemötta av pedagogerna inom småbarnspedagogiken?

3 Familjepolitik

I detta kapitel kommer vi att skriva vad familjepolitik är, hur den ser ut i Finland och vilka lagar som kan kopplas till familjepolitiken och regnbågsfamiljers rättigheter. Med tanke på vårt syfte är det viktigt att få en inblick i hur familjepolitiken ser ut i vårt land.

3.1 Familjepolitik i Finland

Familjepolitiken finns till som ett stöd för barn och barnfamiljer. Genom familjepolitiken tryggas barnets rättigheter om att få en stabil uppväxt och god fostran. Det är barnets välbefinnande som ligger i centrum för familjepolitiken. Familjepolitiken finns även till för föräldrarna för att stöda dem i sin roll som fostrare. Det är viktigt att föräldrarna har resurser att ta hand om sina barn och familjepolitiken finns som ett stöd och ger större möjligheter för föräldrarna att klara denna uppgift. Familjepolitikens grund är att ge familjerna ekonomiskt stöd, tjänster för familjer och familjeledigheter. Genom de ekonomiska bidragen samt dagvårdstjänster visar samhället att det finns ett gemensamt ansvar för barnen. Barnbidraget skall underlätta den ekonomiska situationen för barnfamiljerna och barnen skall inte behöva vara en finansiell belastning för familjen. (Social- och hälsovårdsministeriet, hädanefter SHM, 2013, s. 6; Uppslagsverket Finland u.å.)

Genom familjepolitiska åtgärder vill samhället stöda barnfamiljerna i landet. Från början handlade det mest om att stöda mindre bemedlade familjer men bidragen och tjänsterna kom senare att gälla hela befolkningen. Samhället vill stöda barnfamiljerna för att förbättra deras förhållanden. Det är viktigt att både barnet och modern får stöd och att de har goda förutsättningar för välbefinnande. (Uppslagsverket Finland u.å.)

Finland har en mycket modern familjepolitik. Det har skett mycket stora förändringar under 1900-talet. Förändringarna i familjepolitiken har haft stor betydelse för barnfamiljerna i landet. Speciellt har åtgärderna medfört positiva förändringar för barnen och mödrarna. År 1973 fick kommunerna skyldigheten att ordna dagvård för alla barn under skolåldern och år 1991 gick Finland med i FN:s konvention om barnets rättigheter. En annan milstolpe i familjepolitiken var 2009 då föräldrar av samma kön fick rätt till adoption. (SHM, 2013, s. 8- 9)

Familjepolitiken i Finland omfattar många olika åtgärder och tjänster. Det är barnets och familjens välmående som sätts i centrum och betoning ligger i samhällets gemensamma ansvar för att trygga barnets välbefinnande, trygghet och fostran. Genom barnbidrag,

moderskapsunderstöd och andra ekonomiska bidrag får barnfamiljerna stöd för att underlätta den ekonomiska situationen. För att stöda familjerna finns det lagstadgade familjeledigheter. Genom dessa åtgärder ges föräldrarna möjligheten att själva ta hand om sina barn och även spendera mera tid med dem. Till de familjepolitiska insatserna hör även dagvårdstjänster, stödåtgärder inom barnskyddet samt hälso- och sjukvårdstjänster för barnfamiljer. (SHM, 2013)

3.2 Lagstiftning

Nedan kommer vi att redogöra för några lagar som kan kopplas till vårt syfte om regnbågsfamiljers upplevelser kring bemötande inom småbarnspedagogiken. Det finns några lagar som kan kopplas till regnbågsfamiljer och deras rättigheter.

I december 2015 bekräftades den könsneutrala äktenskapslagen som trädde i kraft den 1 mars 2017. Det var medborgarinitiativet (MI 3/2013 md), som kom med förslaget om en lagändring. Syftet var att även par av samma kön skall få ingå äktenskap. Lagändringen kommer att främja jämlikheten i landet och fr.o.m. den 1 mars 2017 har samkönade par lika rättigheter som heterosexuella gällande äktenskap. (Justitieministeriet, 2016)

Diskrimineringslag (2014/1325) finns till för att främja alla människors rätt till likabehandling. Genom lagen skall diskriminering förebyggas och medborgare som utsätts för diskriminering skall genom lag och rätt tryggas rättvis behandling. I § 8 Förbud mot diskriminering står det att ingen får diskrimineras p.g.a. omständigheter som gäller den enskilde som person. Denna lag säger alltså att det är förbjudet att diskriminera någon p.g.a. ens sexuella läggning.

Lag om registrerat partnerskap (2001/950) gällde ända tills den nya könsneutrala äktenskapslagen kom i kraft den 1 mars 2017. Enligt lagen om registrerat partnerskap kan två personer som fyllt 18 år registrera sitt partnerskap. Vid registrering av partnerskap måste båda personerna vara närvarande och registreringen bör göras av en myndighet som har rätt att verkställa borgerlig vigsel. Samma rättsverkning gäller vid registrering av partnerskap som vid ingående av äktenskap, om inte annat bestämts.

3.3 Homosexuellas rättigheter

Homosexualitet har under historiens gång varit både tabu, upplevts som onaturligt och varit straffbart. Under den senare delen av 1900-talet har det skett stora förändringar i vårt land gällande homosexuellas rättigheter. Mellan 1889-1971 var homosexualitet straffbart i Finland och först 1981 ströks homosexualitet från sjukdomsklassificeringsregistret. År 1995 blev diskriminering på grund av sexuell läggning förbjudet i lagen. Det är alltså inte länge sedan samhället som helhet valt att stöda alla människors lika värde och rättigheter. I skrivande stund finns det ännu enligt lag olika rättigheter för heterosexuella- och homosexuella par. Den 1 mars 2017 träder den nya könsneutrala äktenskapslagen i kraft. Den nya lagen kommer att främja jämlikheten i vårt land och samkönade par kommer att få rättigheten att ingå äktenskap. (Seta, u.å.; Justitieministeriet, 2016)

År 2001 trädde lagen om registrerat partnerskap för samkönade par i kraft. Denna lag liknar äktenskapslagen men skiljer sig angående rätten att ta varandras namn samt att bli prövad som adoptivförälder. Enligt lagen om likabehandling, som trädde i kraft år 2004, är det förbjudet att diskriminera eller trakassera p.g.a. omständigheter som gäller någon som person. Här ingår alltså förbud mot att diskriminera en person p.g.a. hans sexuella läggning. Den nya jämställdhetslagen från 2005 förbjuder även diskriminering mot personer som har korrigerat sitt kön eller genomgår könskorrigering. (Seta, u.å.)

Stora framsteg gjordes för regnbågsfamiljer år 2006 då lagen om assisterad befruktning antogs i riksdagen. En annan stor milstolpe var 2009 då lagen om registrerat partnerskap uppdaterades och registrerade par fick rättigheten att adoptera inom familjen. (Seta, u.å.)

I ett internationellt och globalt perspektiv ser homo-, bisexuella eller transpersoners (hbt-personer) rättigheter väldigt olika ut. I Norden har frågorna diskuterats öppet och lagstiftningen är mycket liberalare än i andra delar av världen. Ett stort framsteg för hbt-personers rättigheter kom år 2011 då FN godkände en resolution som understryker alla människors lika värde och rättigheter oberoende av könsidentitet eller sexuell läggning. Konventionen om mänskliga rättigheter kan ses om ett grundläggande skydd, både nationellt och internationellt, för hbt-personer och deras rättigheter. Även i Europakonventionen står det om de mänskliga rättigheterna och om allas lika värde och rättigheter. I Europeiska unionens direktiv om likabehandling i arbetslivet från år 2000 ingår bestämmelser om förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning. År 2009 kom även nya direktiv om förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning som gäller inom flera olika samhällsområden. (Hultman, 2012 s. 30-32; Mänskliga rättigheter, u.å.)

4 Familjekonstellationer

Det finns en stor mångfald bland familjer i Finland. Kärnfamiljen har fått ge vika för nya former av familjekonstellationer. Familjerna idag ser väldigt olika ut och alla familjer av samma typ behöver heller inte se lika ut. Det är viktigt att vara öppen och låta alla själva definiera sin familj. Alla familjer skall få känna sig accepterade och unika, oberoende av hur de ser ut. (Monimuotoiset perheet, u.å.)

Vad är en familj och vem har rätten att bestämma vem som hör till familjen. Det finns olika definitioner på begreppet. Enligt statistikcentralen definieras familjer utgående från Befolkningsregistercentralens befolkningsdatasystem. Här sammanställs familjerna utgående från personerna som bor i samma hushåll. ”Som familj klassificeras gifta, samboende och registrerade par med eller utan barn samt enföräldersfamiljer”. (Statistikcentralen, 2016).

Nedan kommer vi att redogöra begreppen kring fyra olika familjekonstellationer. Vi kommer att redogöra begreppen kärnfamilj, regnbågsfamilj, stjärnfamilj och nyfamilj. Vi anser att dessa begrepp behöver förklaras med tanke på vårt syfte och för att få en bättre förståelse för innehållet i examensarbetet.

4.1 Kärnfamilj

Kärnfamiljen är den traditionella familjen som består av en man och en kvinna och deras gemensamma biologiska barn. Till kärnfamiljen räknas inte mer än två generationer, det är alltså frågan om barn och deras föräldrar. Far- och morföräldrar eller andra nära släktingar räknas inte till kärnfamiljen. Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv har mannen varit familjens försörjare och kvinnans ansvar har varit att ta hand om barnen och familjen. I ett historiskt perspektiv har den traditionella kärnfamiljen haft en viktig roll för samhällssystemet. Kärnfamiljen har haft vissa könsspecifika funktioner och mannens respektive kvinnans roll i familjen har varit väldigt tydliga. Idag finns inte längre de könsspecifika familjerollerna kvar på samma sätt som tidigare. I och med samhällets utveckling och jämställdhetens förändringsprocess har omsorgen och föräldraskapet kommit att gälla båda föräldrarna lika mycket. (Infopankki, u.å.; Jansson & Bäck-Wiklund, 2012, s. 106- 107; Hydén & Hydén, 2002, s. 25-26)

4.2 Regnbågsfamilj

En barnfamilj där en eller flera föräldrar hör till en sexuell minoritet eller könsminoritet brukar kallas för regnbågsfamilj. Definitionen är dock inte fastställd som så utan den kan variera. En annan definition på regnbågsfamilj är de familjer som inte ingår under begreppet traditionell kärnfamilj. Oftast handlar det dock om familjer där en eller fler föräldrar har hbt-identitet. Familjekonstellationen har ingen speciell struktur utan familjerna kan se olika ut. Regnbågsfamiljer kan ha två mammor och/eller två pappor. En regnbågsfamilj kan ha en förälder, två föräldrar eller flera föräldrar. I juridisk bemärkning är det dock endast möjligt för ett barn att ha två föräldrar. Det som anses vara viktigt i regnbågsfamiljer är att grunden för familjen inte ligger i juridiska termer och biologiska band utan familjen föds av kärlek. I Finland lever idag tusentals barn och föräldrar i regnbågsfamiljer. År 2014 fanns det i Finland, enligt statistiken, 550 stycken regnbågsfamiljer. Antalet är i verkligheten större eftersom statistiken inte räknar med alla familjer. Familjer där ena föräldern är bisexuell eller transsexuell och ensamstående familjer räknas inte med i statistiken. År 2014 hade 1444 kvinnliga par och 991 manliga par registrerat sitt partnerskap. Inom den homosexuella rörelsen brukar regnbågen stå för mångfald och variation. (Regnbågsankan, u.å., Infopankki; 2016 & Monimuotoiset perheet, u.å.; Zetterqvist Nelson, 2007, s. 6; Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 139)

4.3 Stjärnfamilj

Alla familjer som inte passar in under begreppet traditionell kärnfamilj kallas för stjärnfamiljer. Det är en familjebildning som kan se väldigt olika ut. Det kan handla om t.ex. regnbågs-, adoptiv- eller enföräldersfamiljer. Stjärnfamiljer bygger på kärlek, ansvarstagande, respekt och omtanke. I stjärnfamiljer behöver det inte vara de biologiska eller juridiska faktorerna som är grunden för att vara en familj, det handlar mera om relationerna, kärleken och viljan att vara en familj som är betydande. Idag räknar man att över en tredjedel av de finländska familjerna är stjärnfamiljer. Det är alltså en väldigt vanligt förekommande familjeform och antalet ökar hela tiden. (Regnbågsankan, u.å.; Monimuotoiset perheet, u.å.)

4.4 Nyfamilj

I dag är det inte ovanligt att föräldrar skiljer sig vilket bidrar till att nya familjer formas. I dagens samhälle har nyfamiljen blivit en allt vanligare familjeform. När familjesituationen

förändras uppstår nya omständigheter för familjen. Barn och föräldrar ställs inför nya villkor. Nyfamiljen är den familjeform som uppstår i vad man kan kalla ”efterkärnfamilj”. Det handlar alltså om en nybildad familjeform som uppkommer efter separation. Andra begrepp som används för nyfamilj är styvfamilj eller bonusfamilj. Då föräldrar som skiljt sig hittar en ny partner, som kan ha egna barn från ett tidigare äktenskap, bildas nya familjeformer. Detta medför stora förändringar, relationerna mellan familjemedlemmarna förändras och livssituationen ändras. (Bäck-Wiklund & Lundström, 2001, s. 112-113; Wrangsjö, 2009, s. 137-138; Hydén & Hydén, 2002, s. 47-48)

5 Begreppsdefinition

I detta kapitel kommer vi att förklara begrepp som används i examensarbetet och som kan kopplas till regnbågsfamiljer. Det är viktigt att veta vad begreppen innefattar och vad de betyder för att få en bättre förståelse för arbetet.

5.1 Heterosexuell

En heterosexuell person attraheras av och kan förälska sig i en person av motsatt kön. Heterosexuella personer hör till de som utgör normen i vårt samhälle. Det finns en sammanställning av normer som inverkar på vår uppfattning om kön och sexualitet. Detta system kallas för heteronormativitet. Enligt denna norm förväntas alla vara heterosexuella, människor är antingen kvinnor eller män och det finns inget annat. (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter, hädanefter RFSL, u.å.; Nationellt centrum för kvinnofrid, hädanefter NCK, u.å.)

5.2 Homosexuell

En homosexuell person attraheras av och kan förälska sig i en person av samma kön. Homosexualitet är en sexuell läggning. Det handlar om hänseende gällande personens känsloliv och identitet. Sexuell läggning är något personligt som ingen annan än den det gäller kan och får definiera. (Regnbågsankan u.å.; RFSL u.å.)

5.3 Hbt-personer

Begreppet hbt-personer står för homosexuella-, bisexuella och transpersoner och används som ett samlingsbegrepp. De två första är termer på sexuella läggningar, alltså vem man blir attraherad av och förälskad i. Det sista ordet, trans, rör könsidentitet och köns uttryck. Det handlar om hur en person definierar och uttrycker sitt kön. (RFSL, u.å.; NCK, u.å.)

5.4 Genus

Genus brukar beskrivas som människans sociala kön. Till motsats från det biologiska medfödda könet är det sociala könet konstruerat av människan och samhället. Genus handlar om vad som anses vara typiskt kvinnligt eller typiskt manligt. Det handlar även om femininitet och maskulinitet och hur män och kvinnor förväntas uppföra sig. Genus är något som skapas i den sociala och kulturella miljön. (Uppslagsverket, u.å. & Nationella sekretariatet för genusforskning, u.å.)

6 Småbarnspedagogik

Syftet med vårt examensarbete är att undersöka regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken. Vi vill ta reda på hur föräldrarna i regnbågsfamiljer upplever att de blir bemötta inom småbarnspedagogiken. För att få en bredare syn på detta behöver vi också gå in på småbarnspedagogiken och få information om hur småbarnspedagogiken ser ut i vårt samhälle och hur den påverkar barn och föräldrar.

Barnets utveckling baserar sig på former av samvaro som förvandlas till rutiner och efter ett tag lär sig barnet att förstå och tolka kulturella meningssystem i vardagssituationer. Meningsskapande är ett begrepp som är centralt inom förståelsen av barn och deras uppväxt. Meningsystemet är gemensamma kunskaper, uppfattningar och symboler som utvecklas inom en grupp eller institution, t.ex. livet i en familj är ett meningssystem. (Askland & Sataoen, 2003, s. 29)

När barnet växer upp behöver det sina föräldrar och andra vuxna som finns närvarande under barnets utveckling. Barnets föräldrar och de vuxna skall vägleda barnet in till vuxenvärlden. Barnet vill vara nära sina föräldrar men även ta avstånd från sina föräldrar, man kan säga att barnet pendlar mellan att vara beroende och oberoende. Barnet måste känna sig älskat av

föräldrarna oavsett hur illa barnet beter sig. Barnets föräldrar skall finnas där i vått och torrt och visa sin kärlek för barnet. Barnet behöver känna sig älskat och veta att det inte blir lämnat av sina föräldrar. (Christensen & Hildingson Boqvist, 2009, s. 16)

Barn är det centrala och det är barnen som erövrar omvärlden, de vuxnas uppgift är att skapa möjligheter för barnen genom att stödja, möta och utmana barnen i deras lärande. När ett barn föds börjar barnets livslånga lärande och utforskande av omvärlden. Barnets nya erfarenheter grundar sig på de tidigare erfarenheterna som barnet har. De tidigare erfarenheterna som barnet har syns tydligt när barnet hanterar ett problem, en situation eller på vilket sätt barnet beter sig när hen träffar nya människor. Lärandet sker när barnet umgås med andra människor och samspelar med omgivningen, därför är vi människor beroende av andra och av vår omgivning för att utvecklas till självständiga individer. Barnet växer upp i en värld och blir delaktig i ett samhälle där man delar kunskaper, kulturer, språk och etiska värden. Grunderna för barnets sociala, språkliga, emotionella och motoriska kompetenser utvecklas i det tidiga lärandet. Dessa kompetenser kommer att spela en stor roll för hur barnet uppfattar sig själv som en lärande individ. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s. 9-10)

Idag forskas det mycket och vi får ständigt nya förändringar i vårt samhälle och det betyder att det egna lärandet förändras, utvecklas och vidgas. Bemötandet spelar också en stor roll inom småbarnspedagogiken, ifall barnet upplever ett gott bemötande är barnet villigt att lära sig nya saker genom att upptäcka och utforska omgivningen. Hur barnet blir bemött påverkar också barnets identitet och självförtroende. Ett daghem där personalen aktivt vill lära barn nya saker är grunden för barnets livslånga lärande eftersom personalen är viktiga personer för barnet och de behöver lära sig att upptäcka och förstå barnets värld. Vårt samhälle blir modernare hela tiden och därför är det viktigt att se barnet i det mångkulturella samhället och vara positivt inställd till modern forskning, t.ex. att människor kan ha flera identiteter såsom storasyster, vän och som ett barn i en viss familjekultur. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s.10-13)

Barnet skapar sin egen kunskap och formar sin egen identitet i samarbete med andra barn och vuxna. Inom utvecklingspsykologin anser man att barnet är aktivt, kompetent, utforskande, undrande, sökande och ivrigt att engagera sig i vårt samhälle. Dessvärre har många individer och vårt samhälle en tendens att se barn som svaga individer som är i behov av hjälp och skydd. Istället bör samhället och individerna uppmärksamma barnens kompetens, kunskap och nyfikenhet och inte enbart fundera över barns fysiska behov som måste åtgärdas. Barnet är öppet inför världen och är redo att kommunicera och samspela

med andra människor och den instinkten behöver framföras till vårt samhälle och till alla individerna i samhället. (Askland & Sataoen, 2003, s. 23)

I samhällets måldokument för verksamhet med barn poängteras det att varje individ skall uppleva trygghet och självständighet. Dagvårdspersonalen skall därför se till så att varje barn känner sig tryggt på daghemmet och att varje barn upplever en grundtrygghet hos personalen. Grunden för ett tryggt daghem är fasta rutiner och klara spelregler men även att varje enskilt barn får utöva sin jag-styrka och forma sin egen identitet. En ökad jag-känsla leder till att barnet vågar ta sig an fler utmaningar och blir tryggare i sig själv. För att barnets jag-stryka skall utvecklas behöver barnet bli sedd, hörd och tagen på allvar. Barnet behöver också ha en vuxen nära till hands så att barnet känner trygghet och vet att den vuxne finns där. Ytterligare ett villkor är att barnets könsidentitet blir accepterat och bekräftat eftersom barnets familjetillhörighet, språk och nationalitet är betydelsefullt. (Forsslund & Jacobsen, 2010, s. 52-53)

Barn lär sig genom variation och mångfald och därför behöver barnet kunna urskilja olikheter, urskilja variationer mellan situationer, objekt och fenomen samtidigt. Barnet behöver uppleva variation, urskilja mönster och särdrag i samspelet med andra människor. Barnet behöver förstås också normer och värderingar och som pedagog behöver man lära sig hur man ska förhålla sig till barnen i deras lärandeprocess. För att barnet skall förstå sin omvärld behöver barnet uppleva variation så att barnet kan se de olikheter och likheter som finns i vårt samhälle. På så vis utvecklas barnet mer och mer till en fullständig individ med egna åsikter, attityder och värderingar. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s.32-35)

Samhällets krav på småbarnspedagogiken är att barnen måste utveckla många olika kompetenser för att kunna leva i dagens samhälle. Barn lever i en värld av globalisering, information, överflöd och ogripbarhet och dagvårdspersonalen behöver lära barnen att bli självständiga individer som upplever delaktighet och gemenskap till samhället. Läroplanen tryggar barnet mot en okänd framtid och skall ge de bästa förutsättningarna för det enskilda barnet att klara sig. Småbarnspedagogiken behöver lägga stor vikt på ”utbildning för hållbar utveckling”. Förut kopplades hållbar utveckling till miljöfrågor men nu för tiden innefattar begreppet också ett framtidsperspektiv, långsiktigt och globalt perspektiv som i sin tur leder till ekonomiska-, sociala- och miljöfrågor. Hållbar utveckling fokuserar också på människans rättigheter, demokrati, jämställdhet och jämlikhet vilket man anser att barn behöver lära sig redan på daghemmet. Lärandet skall också ses i ett globalt, mångkulturellt

och rättighetsperspektiv där det enskilda barnet ständigt är i fokus. (Sheridan & Pramling Samuelsson, 2009, s. 101-102)

6.1 Lagen om småbarnspedagogik

För att stödja vårt syfte kan vi ta lagen om småbarnspedagogik 1973/36 i beaktande. I lagen om småbarnspedagogik kommer det tydligt fram vilka syften lagen har och till vem lagen är tillämpad samt vilka rättigheter ett barn har.

I lagen om småbarnspedagogik 1973/36 betonas barnets rätt till småbarnspedagogik. I § 2a beskrivs syftet med småbarnspedagogiken. Syftet är att främja välbefinnandet hos varje enskilt barn, stödja barnets inläring och främja lärandet samt att barns jämlika rätt till utbildning. Personalens uppdrag är att ordna en mångsidig pedagogisk verksamhet som grundar sig på barnets lek, rörelse, konst och kulturtradition. I lagen om småbarnspedagogik 1973/36 poängteras också vikten av att främja jämställdhet mellan könen och alla barns lika möjligheter till småbarnspedagogik. Det är viktigt att respektera varje enskilt barns språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund samt respektera barnets allmänna kulturtradition. Lära barnet att samarbeta, leka med andra barn i barngruppen, lära barnet att få ett etiskt ansvarstagande och att ha respekt för sina medmänniskor och samhällsmedlemskap är viktiga syften som beskrivs i lagen om småbarnspedagogik 1973/36. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36)

I § 7a i lagen om småbarnspedagogik 1973/36 står det att varje enskilt barn som börjar på daghem eller i familjedagvård skall ha en individuell plan för småbarnspedagogik. När barnet börjar på daghemmet gör personalen, barnet och barnets föräldrar en individuell plan för barnet. Den individuella planen skall innehålla fostran, undervisning och vård. I den individuella planen behöver barnets målsättningar finnas med, målen stöder barnets utveckling, inläring och välbefinnande. I den individuella planen skall det också framgå hur barnet skall uppnå målen och ifall barnet är i behov av särskilt stöd. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36)

I § 7b i lagen om småbarnspedagogik poängteras det att barnet behöver vara delaktig vid planerandet, genomförandet och utvärderandet av den individuella planen för småbarnspedagogik. Det är viktigt att barnet är delaktigt i hela processen och att barnets önskemål och åsikter tas på allvar och beaktas när man sammanställer och utvärderar planen. Det är också viktigt att utgå ifrån barnets ålder och utvecklingsnivå när planen görs. Varje

enskilt barn behöver bemötas och behandlas utgående från den nivå som barnet befinner sig på. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36)

6.2 Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik trädde i kraft den 18 oktober 2016. Det är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets växande och lärande men även en del av det finländska utbildningssystemet. Småbarnspedagogikens målsättning är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för det enskilda barnet. Grunderna för planen för småbarnspedagogikens främsta uppgift är att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Med hjälp av grunderna för planen för småbarnspedagogik utförs småbarnspedagogiken med hög kvalitet och på lika grunder i hela vårt land. Sammanfattningsvis kan man säga att grunderna för planen för småbarnspedagogik starkt betonar pedagogiken samt det enskilda barnets fostran, undervisning och vård. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 8)

När barnet börjar på daghemmet skall en individuell plan göras tillsammans med barnet, barnets föräldrar och med en ansvarig barnträdgårdslärare. Planen skall tillgodose att barnet tillägnar sig sina rättigheter, dvs. rätt till en systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. Planen bör grunda sig på barnets behov och vad som är det bästa för barnet. För att planen skall bli så bra som möjligt krävs det ett samarbete mellan de som är med och gör planen, dvs. med barnet, barnets föräldrar och med den ansvariga barnträdgårdsläraren. Det är viktigt att man beaktar barnets åsikter och önskemål, eftersom barnet själv behöver vara och känna sig delaktig i planen. Planen skall bestå av barnets styrkor, intressen och mål som stödjer barnets utveckling och lärande, hur barnet skall uppnå målen, eventuella stödåtgärder, läkemedelsbehandling och gemensamma överenskommelser. Planen skall utarbetas och granskas och det är viktigt att man följer med barnets individuella plan och uppdaterar den. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.10-11)

Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål är att i samarbete med barnets föräldrar främja barnets helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiska tjänster skall främja likabehandling och jämlikhet mellan barnen samt förebygga marginalisering. Genom kunskaper och färdigheter som barnet lär sig inom småbarnspedagogiken stärks barnets delaktighet och deltagande i samhället. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.14)

Småbarnspedagogiken skall verka enligt principen om inkludering vilket betyder att alla barn ska ha samma möjlighet att delta i småbarnspedagogiken. Olika behov av stöd, handikapp, kulturell bakgrund, ålder, kön, hälsotillstånd osv. får inte spela någon roll, utan alla barn skall ha samma möjligheter. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.15)

I grunderna för planen för småbarnspedagogik poängteras värdegrunden, barnets bästa skall komma i första hand och barnets rätt att må bra samt få omvårdnad och skydd. Barnet skall behandlas jämlikt och likvärdigt och får inte utsättas för diskriminering. Barndomens egenvärde handlar om att barnet behöver bli sedd, hörd och tagen på allvar. Varje barn är unikt och värdefullt på sitt eget sätt. Personalens uppgift är att vägleda barnet att handla i enlighet med värdegrunden och diskutera om värderingar och ideal. Mobbning, våld eller rasism får inte förekomma i barngruppen. Småbarnspedagogiken främjar likvärdighet, jämlikhet och mångfald vilket betyder att barnet har rätt att göra egna val oberoende av kön, ursprung eller kulturell bakgrund. För att barnet skall kunna tillämpa detta krävs det att personalen inom småbarnspedagogiken skapar en atmosfär som respekterar mångfald. Det är viktigt att personalen agerar professionellt och har en öppen och respektfull inställning till mångfalden av olika familjer. Barnets familjeidentitet och familjerelationer skall stödjas så att barnet känner att dess egen familj är värdefull. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 19-20)

I grunderna för planen för småbarnspedagogik nämns också vikten av mångsidig kompetens och kulturell och kommunikativ kompetens. Vårt samhälle står inför nya förändringar hela tiden och det krävs att barn får ta del av en mångsidig kompetens. Barnet behöver ta del av kunskaper, färdigheter, värderingar, attityder och viljor. Barnet behöver en mångsidig kompetens för att växa som individ och för att känna sig delaktig i vårt samhälle. Kulturell och kommunikativ kompetens omfattar förmågan att lyssna, identifiera, förstå olika synsätt och att kunna reflektera över sina egna attityder och värderingar. En stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande handlar om hur man kommunicerar och uttrycker sig med andra människor. Barnen skall uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer och för det krävs det att personalen är engagerad och kan fungera som förebilder för barnen. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.23)

6.3 Barn och etik

Personalen inom småbarnspedagogiken behöver ha kännedom om etik för att kunna besvara barns frågor. De behöver också ha kunskap, känna till sina egna attityder, förhållningssätt

och värderingar samt kunna bedöma etiska dilemman och principer som kan uppstå inom småbarnspedagogiken. Etiken spelar en stor roll eftersom etik handlar om vad som är rätt och vad som är fel.

Redan som liten lär sig och uttrycker barnet etiska värden och normer. Inom småbarnspedagogiken är det barnen tillsammans som skapar sina värden för sin samvaro. Barnen utvecklar sina rättigheter och skyldigheter. Barns rättigheter inom småbarnspedagogiken kan t.ex. handla om barnets lekprojekt eller om barnets kompisar. För de yngre barnen handlar etiken om makt i form av att barn utmanar och provar de vuxnas gränser. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s. 104-105)

Etiken har en del grundfrågor som man bör beakta. Människans värde är en central fråga inom etiken. Man tolkar människans värde på det viset att det är högt och lika. Vad är rätt? är en etisk grundfråga som leder oss vidare till frågan om vad ett gott liv och ett bra samhälle innebär. En annan central fråga är människan som etikens subjekt, om våra intentioner och karaktärsegenskaper, dvs. etisk kompetens. Etisk kompetens handlar om att man ska kunna bedöma etiska problem som t.ex. kan uppstå inom småbarnspedagogiken. (Meeuwisse, Sunesson & Swärd, 2000, s. 230-232)

Etik som begrepp betyder läran om vad som är gott och ont, rätt och fel, positivt och negativt. Viktiga punkter som berör etiken är bl.a. respekt för andra, medmänsklighet, solidaritet och tolerans. Etiken handlar om att människan skall lära sig att leva med andra människor. Attityder, värderingar och etiska förhållningssätt är viktiga punkter som det enskilda barnet och gemenskapen behöver ta i beaktande. När barn bråkar med varandra och har olika viljor lär sig barnet om etik, umgängessätt och värderingar. Etiska konflikter blir därmed viktigt för barnets etiska uppfostran och lärande. Etiska konflikter bidrar också till att barnet ställs inför utmaningar och det leder till att barnet får nya erfarenheter och lärdomar. (Fennefoss & Jansen, 2009, s. 62-63)

Inom etiken finns det olika slags principer och dessa etiska principer är; rättvisepincipen, skadepincipen, självbestämmandepincipen och godhetsprincipen. Rättvisepincipen handlar om rättvisa, t.ex. rättvisan om hur barnen behandlas i familjen. Inom småbarnspedagogiken lär sig barnen om rättvisa då alla behandlas lika. Det finns många olösta frågor och påståenden kring rättvisa, t.ex. vad är rättvisa? Skall även de rika få barnbidrag eller klarar de sig utan? Skadepincipen innebär att man inte får skada en annan människa. Man skall lära sig att handla på ett sätt som inte skadar eller orsakar en annan människa lidande. Frågan om abort är en aktuell frågeställning inom skadepincipen. Detta

är ett stort etiskt dilemma och medför svåra beslut. Självbestämmandepincipen tryggar varje människa att själv få bestämma över sitt eget liv. Ibland krockar självbestämmandepincipen med en annan princip. Vad är t.ex. ett ofött barns självbestämmande? Fostret har inte självbestämmanderätt utan det är föräldern som tar beslut. Godhetsprincipen strävar efter att göra gott mot andra människor. Utgående från den situation man befinner sig i skall man försöka fatta så goda beslut som möjligt. Är det gott att tvångsomhänderta ett barn? Det kolliderar också mot barnets självbestämmande rätt eftersom barnet kan bli tvungen att flytta ifrån sina föräldrar trots att barnet inte vill det. Sammanfattningsvis kan man säga att det är svårt att följa alla principer och hålla dem isär eftersom principerna kan konkurrera med varandra. Det gäller att motivera sin ståndpunkt och analysera vilka principer som anses vara mest passande till den situation man befinner sig i. (Carlander, Eriksson, Hansson–Pourtaheri & Wikander, 2001, s. 134-137)

Etik handlar också om strävan till ett värdigt liv och barns rätt till ett värdigt liv, med respekt för vår integritet. Världighet handlar om att varje individ bör vara fri från tvång och förtryck och skall själv få bestämma inriktning för sitt liv. Demokratiska rättigheter krävs också för att respektera varje individs integritet. Rättvisa och jämlikhet är två viktiga begrepp som har samma innebörd. Jämlikhet är en norm för socialt arbete och samhällets resurstilldelning och insatser skall utgå ifrån likhets- och behovsprinciper. ”Jämställdhet handlar om att man måste förstå, acceptera och värna om de olikheter som finns” (Svaleryd 2002, s.39). Etiska värden och normer på förstahandsnivå är bl.a. människans resurser, världighet, frihet, att dela lika, behov, rättigheter och jämlikhet. Viktiga samhällsvärden är bl.a. demokrati, samhällsvitalitet, samhällsstabilitet och statens ansvar. Till värden på personnivå räknas eget ansvar, ansvar för andra, etisk identitet och utveckling. (Meeuwisse, Sunesson & Swärd, 2000s. 234, 236, 245; Svaleryd, 2002, s.39)

I grunderna för planen för småbarnspedagogik poängteras det att personalen skall stödja barnets förmåga till etiskt tänkande genom att fundera kring etiska frågor i olika sammanhang tillsammans med barngruppen, t.ex. teman som handlar om vänskap, skillnaden mellan rätt och fel, rättvisa, rädsla, sorg eller glädje. Barnen behöver känna sig trygga och accepterade i diskussioner om etiska frågor. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 44)

Till etiken hör också barns livsfrågor. Barnet behöver någon som det kan prata om livsfrågor med. Till barnets behov hör också att ha någon att dela sina tankar med, t.ex. dagvårdspersonalen. När barn frågar om livet kan personalen ha svårt att besvara barnens frågor eftersom de själva kan stå inför etiska problem och existentiella frågeställningar. Det

har blivit mer komplicerat i dagens läge eftersom barnen kommer från många olika kulturer. På grund av att vi har ett mångkulturellt samhälle idag så ställs det stora krav på etisk reflektion, kunskap och inlevelseförmåga i olika familjemönster och livssynsperspektiv. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s. 103-104)

6.4 Fostran

Föräldrar och personal har som uppgift att fostra barn så att de lär sig acceptera likheter och olikheter samt att lära sig om människor och familjer i vårt samhälle. Fostrare kan fungera som förebilder för barn så att de lär sig acceptera och vara öppna för vårt föränderliga samhälle samt att barnen i framtiden kan se till så att rättvisa och jämlikhet upplevs av alla människor och familjer.

Samhällets syn på barn är att de utvecklas i olika steg och ju äldre barnen blir desto fler förmågor använder de sig av och får ett större ansvar över sig själva. Inom det socialisationsteoretiska perspektivet anses det vara barnets föräldrar som avgör hur barnet utvecklas. Barn lär sig genom att de socialiseras in i moraliskt ansvarsfulla attityder och handlingar och på grund av det blir barnen beroende av sina föräldrar för att få en moralisk vägledning. Ett barn är oskyldig, okunnig, beroende och sårbar, därför behöver de vuxna fungera som skyddande personer som hjälper barnet att disciplineras och utbildas. Målsättningen med fostran är att barnet skall växa upp och utvecklas till en god samhällsmedborgare. Ett litet barn behöver sina föräldrar som kan ge omvårdnad och vägledning så att barnet kan utvecklas och småningom bli en självständig individ och därför är det viktigt att barnet får en trygg anknytning till sina föräldrar men även till dagvårdspersonalen eftersom fostran sker i samspel mellan hemmet och småbarnspedagogiken. (Johansson & Bäck-Wiklund, 2012, s. 71)

Som tidigare nämnt spelar barnets föräldrar en stor roll med tanke på barnets fostran, eftersom föräldrarnas förhållningssätt till fostran påverkar barnets sociala förmåga. Barn kan råka ut för problembeteenden ifall barnens föräldrar har ett bristande föräldraskap. Föräldrar använder sig av olika uppfostringsstrategier när de fostrar sina barn. Föräldrar har också möjlighet att vända sig till ett föräldrastödsprogram där de får lära sig om olika föräldrastategier och förhållningssätt. En stor del av föräldrarna använder sig av goda uppfostringsstrategier men det finns också föräldrar som tar till våld när det uppstår en konflikt med barnet, det betyder att föräldrarna t.ex. kan knuffa, hugga tag eller ruska om barnet. Föräldrar som använder sig av våldsamma strategier är ofta själva stressade, trötta

eller deprimerade och de behöver få lära sig nya strategier samt att ta hand om sig själv och att få egen tid. (Harju & Tallberg Broman, 2013, s. 195-196)

Det finns olika typer av fostran såsom auktoritativ stil, auktoritär stil, tillåtande stil och icke-involverad stil. Dessa stilar är fyra olika typer av mönster för barnets fostran. Auktoritativ stil är en rationell och demokratisk form där barns och vuxnas rättigheter respekteras. En auktoritativ stil kännetecknas av att barnets föräldrar lyssnar på barnets åsikter, diskuterar och gör barnen delaktiga i fostrandet genom att uppmuntra barnen att vara med och bestämma kring val som familjen gör. En auktoritär stil ställer stora krav på barnet, det betyder att föräldrarna är aktörer som barnet skall ta lärdom av. Tillåtande stil innebär att man undviker krav och barnet får till stor del själv bestämma över val och dylikt. Icke-involverad stil är en stil som sällan förekommer bland föräldraskapet. Denna uppfostringsstil innebär att föräldrarna inte är kompetenta att fostra sina barn, t.ex. föräldrar som är psykiskt sjuka eller har missbruksproblem uppfattas som "svaga föräldrar". (Sommer, 2003, s. 150-153)

Som förälder är det viktigt att sätta gränser för sina barn, gränser är ett villkor för barnets växande skriver Grandelius (2006, s.57-59). En del föräldrar är osäkra och tvivlar på sig själv som fostrare och det leder till otydlighet för barnet. Föräldrar kan vara rädda för att hamna i konflikt med barnet och på grund av det vågar de inte sätta gränser. Ifall föräldrarna inte sätter gränser för barnet kan de uppfattas vara likgiltiga personer som inte bryr sig om barnet och det leder till att barnet tror att föräldrarna inte bryr sig och är oengagerade i barnets fostran. Ansvar för barnets fostran ligger i föräldrarnas händer, föräldrarna har rättigheter och skyldigheter som de måste ta på allvar. De flesta barns önskan är att föräldrarna sätter sig in i barnens situation och får en inlevelse i hur barnen känner sig och hur de vill bli behandlade. Föräldrar kan ibland känna att de inte behärskar att fostra sina barn, men så kan alla känna ibland, det gäller att försöka och bevisa att man vill och kan fostra sina barn på sitt eget sätt. (Grandelius, 2006, s. 57-59)

För det enskilda barnet är familjen som institution viktig, familjen har också en samhällslik funktion. Begreppet institution betyder i detta sammanhang en uppsättning roller och normer kring definierade uppgifter eller funktioner i vårt samhälle. Familjen ligger högt uppe i samhället och man kan säga att familjen är målet med livet. Familjen tryggar att det finns ett "vi" och att man tillsammans gör aktiviteter. Familjen är som en "länk" mellan samhället och individen. När barnet föds, växer det upp i en familj och familjen blir det första mötet med samhället. Barnet upplever sina första grundläggande sociala intryck när barnet har en

relation till sin familj. Familjer kan se ut på olika sätt, t.ex. storleken kan skilja sig, sammansättningen, rollfördelningen och livsvillkoren. Dessa likheter och olikheter påverkas av generella samhällsförändringar. Familjen påverkar barnets utveckling och socialisation eftersom familjen är den centrala ramen för det tidiga samspelet. Under de senaste åren har förändringar skett inom synen på barn och barnets familj. Faktorer som påverkar barnets utveckling inom den egna familjen kan vara; vilken syn föräldrarna har på barnet, deras sätt att bemöta och uppfostra barnet, föräldrarnas psykiska status och välbefinnande, graden av konflikt eller harmoni mellan barnets föräldrar samt hur familjens nätverk ser ut, t.ex. vilka grannar och familjer som finns i barnets närhet. (Askland & Sataoen, 2003, s. 131-133)

Vårt samhälle blir modernare hela tiden och det innebär att familjer förändras och uppfostran skiljer sig åt. Små barns livssituation är ständigt i förändring och nu för tiden kan man nästan säga att kärnfamiljen håller på att bli en minoritetsgrupp i samhället. Fostran ser olika ut i varje familj men bör grunda sig på att barnet får den omsorg och det stöd som det är i behov av, det spelar ingen roll hur barnets familj ser ut, utan hur de vuxna uppträder som föräldrar till barnet. (Askland & Sataoen, 2003, s. 133-134)

Fostran innebär inte bara föräldrarnas kontroll över ingrepp och gränssättande utan fostran är också en process där barnet lär sig känna spelreglerna för social praxis. Föräldrar och andra fostrare som umgås med barnet en längre tid lär sig vad som fungerar och vad som inte fungerar och det vägleder fostrarna i deras handlingar. Det är också viktigt att föräldrarna inte är för stränga med sin fostran eftersom barn behöver få vara barn och till det räknas barnets lek, frihet och att få vara ifred, dvs. en paus ifrån fostran. (Sommer, 2003, s. 156-157)

6.5 Fostringsgemenskap

Fostringsgemenskap handlar om att vi tillsammans skall fostra barnet så att barnet blir en god samhällsmedborgare och en självständig individ som accepterar de olikheter och likheter som finns i vårt moderna samhälle. Det är fostrare som visar för barnet att alla människor har ett lika högt värde och att bl.a. kön, religion och familjekultur inte spelar någon roll utan alla skall bli behandlade och bemötta på samma sätt.

En bra fostringsgemenskap innebär att barnets föräldrar och dagvårdspersonalen tillsammans fostrar barnet. Barnet och barnets föräldrar skall få möjligheten att delta i planeringen och utvecklingen av verksamheten och i det fostrande arbetet. Föräldrarnas samarbete med dagvårdspersonalen kan bidra till att föräldrarna får en bättre kontakt

sinsemellan och det leder till en bättre samvaro och gemenskap för hela familjen. Barn och föräldrar som deltar i aktiviteter som ordnas av dagvårdspersonalen främjar gemenskapen och stödjer personalen i deras arbete. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.32)

Det är viktigt att dagvårdspersonalen har ett gott samarbete med barnets föräldrar. Barnets föräldrar har huvudansvaret över barnets uppväxt medan dagvårdspersonalen skall stödja föräldrarna i deras fostringsarbete men även finnas som stöd för barnet under barnets uppväxt. Dagvårdspersonalen och barnets föräldrar skall tillsammans främja en harmonisk utveckling av barnets personlighet och för att lyckas krävs det ett fungerande samarbete mellan småbarnspedagogiken och barnets hem. En bra gemenskap förutsätter också att barnet blir trygg i sig själv. Både barnets föräldrar och dagvårdspersonalen har en stor inverkan på barnet och därför behöver de fungera som ett team tillsammans för att trygga barnets uppväxt. (Jämsä, 2008, s. 207-209)

Småbarnspedagogikens verksamhet skall främja delaktighet, jämställdhet och likabehandling. Det är viktigt att man uppmärksammar barnets, föräldrarnas och personalens initiativ, önskemål och synpunkter. När man tar det i beaktande utvecklas det automatiskt arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet och det leder till att barnet får en förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. För att få barnet och barnets föräldrar att känna sig delaktiga i verksamheten bör de få en möjlighet att vara med och planera, genomföra och utvärdera verksamheten vilket resulterar i att varje individ känner att de är viktiga inom fostringsgemenskapen. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 30)

Fostringsgemenskapen tryggas ifall det finns en ökad förståelse mellan barnets föräldrar och dagvårdspersonalen, det leder till att onödiga konflikter inte uppstår. Barn som oroar sig på daghemmet behöver få ta del av en god fostringsgemenskap eftersom det behövs ett bra samarbete kring den situation som barnet befinner sig i. Frågor som ”hur gör vi nu?” eller ”hur blir det i fortsättningen?” blir aktuella och då behöver båda parternas värderingar, förslag och åsikter få framkomma. (Swärd & Florin, 2014, s.41)

Som tidigare nämnts innebär fostringsgemenskap att kunna samarbeta för barnets bästa. Ibland krävs det att man har ett nätverksmöte då alla vuxna som är relaterade till barnets fostran möts och går igenom vad som förutsätter en god fostringsgemenskap. Ett nätverksmöte leder till att familjen och andra viktiga personer blir delaktiga i processen. I barnkonventionen påpekas det att barnet behöver stöd och hjälp av sin familj så att gemenskapen stärks. Dagvårdspersonalen behöver respektera, lyssna och se barnet och

barnets familj så att de känner att det finns en gemenskap som är baserad på värme, tillgivenhet, förståelse och känslighet. (Björk, 2016, s.59, 113, 151)

Förr i tiden fick barnens föräldrar endast information men i dagens läge fungerar föräldrarna som samarbetspartner som har värdefulla åsikter och kunskaper. Dagvårdspersonalen kan därför se föräldrarna som en resurs inom verksamheten. Barnets föräldrar är personalens viktigaste informationskälla. Som personal behöver man komma ihåg att ingen familj är sig lik, och att alla familjer är unika på sitt eget sätt, det förutsätter att personalen behöver ta hänsyn till dessa faktorer och hitta vägar för samarbete som förutsätter en god fostringsgemenskap där båda parterna arbetar för barnets bästa. (Svärd & Florin, 2014, s. 41)

Dagvårdspersonalen behöver också ha ett samarbete med varandra för att kunna uppträda som ett team tillsammans. Personalens samarbete måste också fungera för att verksamheten skall förlöpa så bra som möjligt, men även för att trygga en god kommunikationsförmåga, grupptillhörighet och lusten att lära sig. Verksamheten behöver ha egna målsättningar som personalen kan diskutera och reflektera över. Ifall personalen inte får tid att gå igenom målsättningarna kan missförstånd förekomma. (Forslund & Jacobsen, 2010, s. 51)

6.6 Föräldrasamarbete

När barnet börjar inom småbarnspedagogiken är det viktigt att skapa ett gott föräldrasamarbete. Föräldrasamarbetet sker i samarbete med barnet, barnets föräldrar och dagvårdspersonalen. Förr i tiden var barnet inte delaktigt i föräldrasamarbetet, men idag är det stor fokus på att barnet skall vara delaktigt i allt som görs kring barnets omvårdnad på daghemmet, t.ex. när den individuella planen görs, vid utvärderingar och på utvecklingssamtal. För att dagvårdspersonalen skall kunna samarbeta med t.ex. regnbågsfamiljer krävs det att personalen har tillräckligt med kunskap för att kunna bemöta och behandla olika familjer. Det viktigaste är att man bemöter och behandlar alla jämlikt och kan bilda en förståelse för familjen.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik poängteras det hur viktigt det är att barnets föräldrar samarbetar med dagvårdspersonalen. Målsättningen med samarbetet är att främja barnets uppväxt och utveckling men även att barnet lär sig på ett tryggt sätt. Föräldrarnas och personalens samarbete baseras på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Samarbetet handlar om familjens mångfald, barnets individuella behov och frågor kring föräldraskap och fostran. För att trygga barnets välbefinnande som helhet krävs det att

personalen och barnets föräldrar pratar med varandra när barnet kommer till daghemmet och när barnet åker hem, dvs. att utbyta några ord om hur barnets dag har varit och om det varit något speciellt. Det är också viktigt att personalen informerar föräldrarna om barnets utveckling och lärande på ett positivt sätt. Samarbetet är speciellt viktigt när barnet byter avdelning och när den individuella planen görs upp. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.32)

Vad är då syftet med föräldrasamarbetet? Harju och Tallberg Broman skriver i sin bok "Föräldrar, förskola och skola" (2013) att syftet med föräldrasamarbetet är att försöka skapa de bästa förutsättningarna för barnets utveckling och lärande. För att förklara syftet ytterligare har Harju och Tallberg Broman beskrivit fyra olika teman som syftet baserar sig på. Det första temat handlar om att man skall skapa en trygg och tillitsfull relation mellan alla samarbetsparter, dvs. med barnet, barnets föräldrar och med personalen. Det andra temat handlar om föräldrars insyn och inflytande inom småbarnspedagogiken. Det tredje temat tar upp betydelsen av bemötandet till den enskilda familjen. Att få ett fungerande föräldranätverk är det sista temat. Föräldrasamarbetet förlöper på bästa möjliga sätt ifall dessa fyra teman uppfylls och det leder till att barnet utvecklas och lär sig tillsammans med ett starkt team. (Harju & Broman, 2013, s. 62-63)

En intervju har gjorts kring syftet med föräldrasamarbetet och dess fyra teman. Det andra temat som handlade om insyn och inflytande hade föräldrarna betydelsefulla kommentarer till som är viktiga att ta upp och hänvisa till. Föräldrarna tyckte att det är viktigt att de får vara med och påverka verksamheten och att det behöver finnas en ömsesidighet och öppenhet mellan dem och dagvårdspersonalen. Barngruppen ser olika ut varje år och därför är det viktigt att barnens föräldrar får vara med och bestämma hur verksamheten skall styras upp för deras egna barn. En annan viktig synpunkt som diskuterades under intervjun var att föräldragruppen är föränderlig och att man måste utgå ifrån ett kulturellt mångfaldsperspektiv. Föräldrar har varierande etnicitet och skilda socio-ekonomiska förutsättningar i dagens läge samt olika värderingar om saker och ting. Allt detta leder till att dagvårdspersonalen måste bemöta föräldrarna som kompetenta aktörer och ge makt åt föräldrarna så att de kan uppleva delaktighet inom småbarnspedagogiken. Det är mångfalden i föräldragruppen som kan styra upp verksamheten och bidra till förbättringar, berättade en förälder under intervjun. (Harju & Broman, 2013, s.64)

Som professionell tar man på sig sin yrkesroll för att skapa ett bra föräldrasamarbete med barnets föräldrar. Genom att respektera, vara vänlig och artig mot barnets föräldrar blir föräldrarna positivt inställda till att samarbeta. Det gäller också att som professionell lyssna

på föräldrarnas tankar om barnets situation och det görs genom att ställa fördjupande frågor till föräldrarna. Det leder i sin tur till att man som professionell får en förståelse för föräldrarnas förmåga att se och tillgodose barnets behov. Resultatet blir ett bättre föräldrasamarbete eftersom den professionella tar hänsyn till föräldrarnas förhållningssätt till barnet. (Björk, 2016, s. 97, 111)

Vad föräldrasamarbetet handlar om beskriver Jensen och Jensen i sin bok om ”Professionellt föräldrasamarbete” (2008). Föräldrasamarbete kan t.ex. handla om när barnet kommer till daghemmet och när barnet hämtas från daghemmet och föräldrarna och personalen utbyter några ord om hur dagen har varit och ifall det har varit något speciellt pratar man om det. Småbarnspedagogikens verksamhet behöver grunda sig på upplevelser och aktiviteter som berör barnets fantasi, kreativitet, språkliga utveckling samt lek, lärande, utforskande av omgivningen och den motoriska utvecklingen. Småbarnspedagogiken skall också lära barnen att ta ansvar och att förstå betydelsen av demokrati och samhörighet med samhället. I upplägget av dessa aktiviteter är det viktigt att föräldrarna får känna sig delaktiga och att deras önskemål beaktas. (Jensen & Jensen, 2008, s. 42)

När barn börjar inom småbarnspedagogiken inleds deras livslånga lärande. För barnen skall daghemmet vara en rolig, lärorik och trygg plats att komma till. Pedagogisk verksamhet, omsorg och fostran skall bilda en helhet. När man samarbetar med barnets hem är det meningen att barnet skall utveckla ett ansvarskännande till människor och samhällsmedlemmar. Daghemmet skall också fungera som ett stöd för familjerna och hjälpa till ifall barnets föräldrar behöver råd om t.ex. fostran. (Jensen & Jensen, 2008, s. 43)

7 Föräldraskap

Att bli förälder innebär en stor omställning i livet. Föräldraskap innebär att det finns ett barn som är beroende av den vuxna. Med föräldraskap kommer också mycket känslor. Föräldern eller föräldrarna blir ett med barnet. Kärleken är stark och något som inte kan förstås före det upplevs. Som förälder formas en ny roll, en roll som inte funnits där tidigare. Efter att man blivit förälder är det barnets behov som sätts i centrum. Det kan ta tid att växa in i föräldrarollen och att bli bekväm och säker i föräldraskapet. Föräldraskapet innebär ett stort ansvar och föräldrarollen utvecklas och förändras. Yngre barn har andra behov än äldre och föräldraskapet behöver anpassas efter situationen. (Cocozza, 2016, s. 9-11)

Det moderna samhället sätter i dag en viss press på föräldraskapet samtidigt som samhället visar det gemensamma ansvaret som finns för barnen. Det är i dag både föräldrarna och samhället som ansvarar för barnets uppväxt, fostran och utbildning. Barnen är inte bara föräldrarnas angelägenhet utan även samhällets. Genom olika socialtjänster finns det ett stödsystem för föräldraskapet. Redan innan barnets föds kommer föräldrarna i kontakt med olika samhällsinstitutioner riktade mot barn. Yttre stödsystem i form av förskolor och hälsovård skall hjälpa och stöda föräldrarna i föräldraskapet. (Bäcklund-Wiklund & Bergsten, 2001, s. 111- 112; Markström Red, 2009, s. 189-190)

Det är ingen lätt uppgift att vara förälder. Det är inte bara samhället och andra personer som ställer stora krav utan föräldern ställer även krav på sig själv. Det kan vara svårt att som förälder få livet att gå ihop. Det är viktigt att föräldrarna medverkar och är engagerade i barnets skolgång. I skolan och förskolan förväntas ett aktivt föräldrainslag och delaktighet. Det blir en utmaning för föräldrarna att leva upp till alla förväntningar och krav som ställs. (Bäcklund-Wiklund & Bergsten, 2001, s. 112; Markström Red., 2009, s. 190; Edgren Aldén & Ernsjö Rappe, 2009, s. 204)

Föräldraskapet har olika funktioner. Dessa funktioner är den juridiska funktionen, den emotionella funktionen och den praktiska funktionen. Det hör till föräldern att se till att man uppfyller alla dessa funktioner för barnet. Den juridiska rätten är grunden för föräldraskapet. Vårdnadshavarens uppgift är att tillgodose behov av omvårdnad, trygghet och god fostran. Det är förälderns ansvar att se till att barnet får sina behov tillgodosedda. Föräldern har en förpliktelse att försörja barnet och se till att barnet får en utbildning. Det är för föräldern en plikt att se till att barnets behov tillfredsställs medan det för barnet är en rätt att få sina behov tillgodosedda. Vårdnadshavaren har ett juridiskt ansvar över barnet tills det fyller 18 år. Som vårdnadshavare har föräldern rätt att ta beslut gällande barnet. Den emotionella föräldrafunktionen är mycket viktig. Det är väsentligt att barnet har en trygg anknytningsperson att knyta an till. Barnet är i behov av sina föräldrar som behöver finnas där för barnet emotionellt. Till den emotionella funktionen hör att visa sin kärlek till barnet. Barnet behöver känna sig älskat och respekterat. Barnet behöver känna en trygghet till sin förälder och föräldern bör finnas där för barnet. Omvårdnad och skydd hör till den praktiska funktionen i föräldraskapet. I början har föräldern allt ansvar för den praktiska omvårdnaden. Senare är förälderns uppgift att lära barnet att ta hand om sig själv. Den praktiska omvårdnaden är viktig för då sätter föräldrarna ett mönster för hur barnet i framtiden tar hand om sig själv. Till de praktiska funktionerna hör mat och näring, kläder och fysisk hälsa. (Cocozza, 2016, s. 20-30)

Föräldrarollen är en viktig och stor uppgift. Under de första levnadsåren är barnet helt beroende av sina föräldrar. Det hör till föräldrarnas ansvar att tillgodose barnets alla behov. Föräldrarna har ansvar för barnets uppväxt samt för barnets fysiska, mentala och emotionella hälsa. Barnets liv kommer att påverkas och utvecklas utgående från de villkor föräldrarna skapar. Genom föräldrarnas handlingar lär sig barnet hur det skall uppföra sig. Barnet lär sig om kommunikation och hur kärlek och respekt tar sig uttryck. Föräldrarna är barnets relationsförebilder och ett gott föräldraskap ger barnet en god grund att stå på. Genom att föräldrarna vågar visa sina känslor lär sig barnet även att hantera sina egna känslor. Föräldrars beteende och värderingar speglar av sig på barnet. Föräldrarollen kan vara svår och det krävs mycket för ett gott föräldraskap. (Omfors, 2014, s. 197-198)

Som hjälpmedel för att strukturera och reflektera över föräldraskapet kan man använda sig av en rollkarta. Föräldraskapets rollkarta är en allmänt använd metod för att väcka diskussion kring föräldrarollerna, barnfostran och föräldraskapets betydelse. Med hjälp av rollkartan får föräldrarna en chans att utforska och växa i sitt föräldraskap. Metoden går ut på att föräldern skall identifiera sig med föräldraskapets olika roller, vilka är: livets lärare, relationsläraren, kärleksgivaren, vårdnadshavaren och gränssättaren. Rollen som livets lärare innebär att föräldern lär barnet om sociala seder och bruk. Relationslärarens uppgift är att lära barnet om känslor och utveckla en positiv självuppfattning. Kärleksgivarens viktigaste uppgift är att visa barnets kärlek och stärka barnets självkänsla och självförtroende. Den som skall se till så att vardagen fungerar och upprätthålla rutiner är vårdnadshavaren. Gränssättarens ansvar är att sätta gränser vilket är viktigt för barnets trygghet. Ett flexibelt föräldraskap innebär att man kan identifiera sig med flera av dessa roller. Under föräldraskapets gång utvecklas föräldrarollerna och föräldern blir mera säker och trygg i sin roll. (Helminen, 2000, s. 11-16 & 25-29)

En grundförutsättning för ett gott föräldraskap är föräldrarnas välmående. Det fysiska-, mentala- och emotionella välmående hör ihop. Ett gott fysiskt välmående ger bättre förutsättningar för att må bra även mentalt och emotionellt. När föräldern själv mår bra är hen även en bättre förälder för sina barn. Fysiskt gott välmående ökar energin och föräldern har mera ork att leka och göra saker tillsammans med sina barn. Om förälder har en god inställning till livet och har ett gott mentalt hälsotillstånd inverkar det på barnet på ett positivt sätt. Förälderns emotionella välmående är även viktigt för ett tillfredsställande föräldraskap. När föräldrarna visar sina känslor lär sig barnet att känslor finns och de får en bättre förståelse för sina egna känslor och för andra människor. Ett gott fysiskt-, mentalt- och emotionellt välmående är en god grundförutsättning för ett gott föräldraskap. Föräldrarnas

relation till varandra och deras relation till barnen sätter grunden för barnets utveckling och livssyn. Det är viktigt att föräldrarna tar hand om sig själv för att kunna vara de bästa föräldrarna som möjligt för sina barn. (Omfors, 2014, s. 198-205)

7.1 Föräldrar i regnbågsfamiljer

Ett gott föräldraskap förutsätter engagemang och ansvarstagande. Det är viktigt för barnet med kärleksfulla relationer. En undersökning gjort av Social-och hälsovårdsministeriet visar att ett gott föräldraskap är betydande för barnets utveckling. Vidare framkommer att föräldrarnas kön inte är relevant med tanke på ett gott föräldraskap och för barnets utveckling. Ett ansvarstagande och kärleksfullt föräldraskap är viktigt för barnets utveckling. Detta kan föräldrarna ge sitt barn oberoende av förälderns kön eller sexuella inriktning. (Tahdon, 2013)

Föräldraskap har länge varit en angelägenhet för enbart heterosexuella par. Lagstiftningen har tidigare inte gett rum för något annat än det heterosexuella föräldraskapet. För homosexuella kvinnor och män är föräldraskap inget som kan tas för givet. För regnbågsfamiljer är föräldraskapet inte en lika självklar sak som för heterosexuella par. Vägen till att skaffa barn och bilda en regnbågsfamilj är omständlig och invecklad. Familjebildningsprocessen för en regnbågsfamilj kräver involvering av en utomstående part. Det kan handla om en tilltänkt andra (ev. tredje eller fjärde) förälder eller någon slags institution i form av t.ex. en fertilitetsklinik. (Zetterqvist Nelson, 2007, s. 6-7; Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 139-150)

Föräldrar i regnbågsfamiljer får ofta mycket frågor som skiljer sig från frågorna som ställs till föräldrar i kärnfamiljer. Frågorna till regnbågsfamiljerna handlar ofta om antal föräldrar, föräldrarnas ömsesidiga relationer och hur familjen fungerar i praktiken. Regnbågsfamiljer med flera föräldrar utmanar föreställningen kring vad föräldraskap är eller förväntas vara. I det moderna föräldraskapet finns det fortfarande kvar en tanke om genusordningen och att kvinnan skall ansvara för hushåll och barn medan mannen skall försörja familjen. Regnbågsfamiljerna utmanar denna föreställning och formar nya vägar för föräldraskapet. (Zetterqvist Nelson, 2007, s. 9-10, 93-94; Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 139-150)

I regnbågsfamiljer delas ofta föräldraskapet mellan flera vuxna och deras skilda hushåll. Detta medför att utmaningar och konflikter kan uppstå. En del familjer upplever att det är svårt att fördela tiden med barnet. I regnbågsfamiljer var det finns två mammor (ett par) och en pappa blir föräldraskapet en utmaning. Då är det den ena mamman och pappan som åtagit

sig föräldraskapet i rättslig och socialpolitisk mening. Den andra mamman blir förälder genom sitt personliga och känslomässiga engagemang. Det kan finnas en risk att den biologiska pappans föräldraskap begränsas och att han inte emotionellt kan känna sig lika engagerad. Föräldraskapet i regnbågsfamiljer är alltså utmanande och kräver mycket planering och förhandlingar. (Zetterqvist Nelson, 2007, s. 105, 116-117; Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 139-150)

För den icke-biologiska föräldern innebär det ett föräldraskap utan varken rättslig eller socialpolitisk legitimitet. De rättigheter och skyldigheter som gäller i formellt föräldraskap blir ogiltiga för den (icke-biologiska) föräldern. Detta får följder både politiskt och personligt. De föräldrar som juridiskt sätt inte är barnets föräldrar åtar sig ett socialt föräldraskap. I det sociala föräldraskapet ingår de uppgifter som ingår i ett ansvarstagande och vardagligt föräldraskap. Det sociala föräldraskapet i en regnbågsfamilj skiljer sig inte från föräldraskapet i någon annan familj. Föräldern finns där för sitt barn, tar ansvar för barnets trygghet och fostran samt ger barnet kärlek och omsorg. (Zetterqvist Nelson, 2007, s. 29-30; Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 139-150)

I en forskningsundersökning i Nya Zeeland intervjuades familjer med lesbiska föräldrar angående deras upplevelser om bemötandet inom småbarnspedagogiken. Alla kvinnorna upplevde att de under sina liv ständigt blivit påminda om den existerande heteronormativiteten i samhället. Familjekonstellationen fick kvinnorna att noga tänka på vilket daghem de skulle sätta sina barn i. Kvinnorna ville bli behandlade som vilken annan familj som helst. De upplevde att det var viktigt att välja rätt daghem och valde ofta ett daghem som någon bekant hade rekommenderat. Då kunde de vara säkra på att just det daghemmet skulle passa deras familj. (Lee, 2010, s. 18-19)

För familjer med lesbiska föräldrar kan mötet med småbarnspedagogiken vara komplext. Ofta antas det att barnet kommer från en familj med heterosexuella föräldrar. Många av kvinnorna i undersökningen var noga med att fråga personalen på daghemmen om de var okej med samkönade familjer. En del av kvinnorna kände en oro för partiskhet och fördomar. Det upplevdes även som viktigt att för barnens skull från början vara öppna och ärliga för att undvika missförstånd. Undersökningen visade att många pedagoger inte är medvetna om eller tänker på den heteronormativitet som råder inom småbarnspedagogiken. De flesta daghem visade dock en vilja att välkomna och acceptera familjer som inte passar en heteronom, även om förebyggande åtgärder inte var vanliga. Vad som krävs av pedagoger

är kanske vilja och en medvetenhet att erkänna familjemångfald som ett giltigt område av lärandet. (Lee, 2010, s. 18-22)

8 Bemötande

När ett barn börjar på daghem är det viktigt att barnet och barnets familj får ett gott bemötande av personalen. Barnet och barnets familj skall känna sig välkomna och rättvist behandlade. Personalen inom småbarnspedagogiken behöver ha kunskaper om bemötande eftersom det finns många olika familjer och man behöver bemöta varje enskild familj på ett jämlikt sätt. För att främja ett mångkulturellt och föränderligt samhälle behöver man ha tillräckligt med kunskap om t.ex. olika familjer.

Att möta människor är grunden för all kontakt, mänsklig utveckling och tillväxt. Föräldrarna hoppas att bemötandet är tryggt och bra. När man möter dagvårdspersonalen första gången antar man att bemötandet är professionellt och baseras på vänlighet, intresse och empati. Mötet innebär ett samspel med de människor som man möts av. Våra reaktioner skiljer sig åt men styrs av vårt inre, våra erfarenheter, förväntningar och tolkningar av situationen som man befinner sig i. (Carlander, et.al., 2001, s.13, 15)

För att tydligt beskriva bemötandet kan man säga att bemötandet sker när två eller flera personer träffas. I personbemötandet är bl.a. språk, tonfall, ansiktsuttryck, gester och kroppsspråk viktiga punkter som varje enskild individ bör tänka på. Vilket ansiktsuttryck och hurudant kroppsspråk man använder sig av bildar en uppfattning om vad och på vilket sätt man vill förmedla budskapet till den andra och vilken personlighet man har. Den andra bildar på så vis en uppfattning om den enskilda individen som står framför. Bemötandet strävar till att skapa ett stämningsläge av öppenhet, tydlighet och förtroende och detta leder till att en positiv relation utvecklas mellan parterna. (Blennberger, 2005, s. 173-174)

När man tänker på ordet bemötande tänker de flesta på ett möte mellan människor, ansikte mot ansikte. Ett bemötande kan också ske via telefon, via e-post, chatt eller andra former av skrift. Svenska Akademiens betydelse av ordet bemötande är ”uppträda mot, uppföra sig, bete sig mot”. Dessa uttryck hänvisar till en relation mellan två eller flera individer. Bemötandet är nära kopplat till attityd, som handlar om individens förhållningssätt, kunskaper och åsikter. Bemötandet har också en nära koppling till beteende som innefattar verbala uttryck

och kroppsspråk. Sammanfattningsvis kan man förklara att bemötande är ett förhållningssätt, en attityd, ett interaktivt beteende och en upplevelse. (Echeverri, 2010, s. 11-12)

Fossum skriver i sin bok kommunikation – samtal och bemötande i vården (2007, s. 31) att bemötande handlar om hur ett samtal genomförs. Synonymer till bemötande är uppträdande, mottagande, behandling samt svar och repliker. Bemötandet innefattar attityder, tonfall, kroppsspråk, öppenhet och närvaron. I vetenskapliga databaser beskrivs bemötande med nyckelord såsom attityder, vikten av att utveckla ett teamarbete och på vilket sätt man samtalar i bemötandet. Hur man samtalar handlar om vilket kroppsspråk man har, hur man hälsar, om man har ögonkontakt och om man sitter eller står vid bemötandet. (Fossum, 2007, s. 31-32)

8.1 Gott bemötande

Ett gott bemötande till regnbågsfamiljer innebär att man som professionell har tillräckligt med kunskap för att kunna bemöta familjen på ett professionellt sätt. Ifall man inte tidigare har träffat en regnbågsfamilj och saknar kunskap och erfarenhet kring regnbågsfamiljer är det bra att berätta det eftersom det kan leda till förståelse hos regnbågsfamiljen. Det är viktigt att man som professionell vågar ställa frågor, inga frågor är ”dumma”. Ifall frågorna upplevs som kränkande eller besvärliga för regnbågsfamiljen kan man som professionell be om ursäkt. Ett gott bemötande kräver att de professionella har ett bra bemötande till familjen trots att familjen inte är en traditionell kärnfamilj. Inga fördomar får synas i mötet och servicen skall vara jämlik. Som professionell behöver man också tänka på hur man formulerar sig. Det är viktigt att använda sig av öppna frågor, att prata om föräldrar istället för om mamma och pappa och att bjuda in alla föräldrar som finns i familjen samt att se, uppmärksamma och prata med alla personer som är delaktiga i barnets omvårdnad. (Monimuotoiset perheet, u.å.)

Men vad innebär det att vara professionell? I boken ”Professionell kompetens för arbete med barn” (2010) förklarar Forslund och Jacobsen vad som kännetecknar den professionellas färdigheter och kunskaper. Att vara professionell innebär att man utför något på ett fackmässigt sätt och utövar en verksamhetsform i form av sitt yrke, t.ex. som barnträdgårdslärare. Man kan också jämföra begreppet professionell med skicklighet, dvs. att man är skicklig. En barnträdgårdslärare är kompetent inom sitt område och kan utöva sin yrkesroll och kunna bemöta varje enskild individ och familj på ett korrekt sätt. (Forslund & Jacobsen, 2010, s.15)

En professionell person kännetecknas av att hen med hjälp av sina kunskaper, färdigheter och erfarenheter vet hur hen skall reagera, uppträda och anpassa sig i relationer och bemötanden med andra individer. Den professionella behöver också ha förmåga att formulera mål och sätta upp strategier men även ha ett tålamod för att uppfylla dessa mål och strategier. En annan sak som är viktigt för den professionella är att hen har en formell behörighet och det innebär att den professionella har utbildning inom området, praktiska färdigheter och yrkeserfarenheter. Bemötandet sker på bästa vis ifall den professionella tar sig an allt detta. Familjer upplever att de blir tagna på allvar och får ett gott bemötande av yrkesskickliga och professionella pedagoger med behörighet och tillräckliga kunskaper och erfarenheter. (Forslund & Jacobsen, 2010 s.15-16)

Ett gott bemötande leder till känslor som glädje, tillfredsställelse och lycka för den enskilda individen. När barnet börjar på daghemmet förväntas familjen få ett gott bemötande av dagvårdspersonalen som baserar sig på jämlikhet, delaktighet och rättvisa. Ett gott bemötande leder till att samspelet mellan människor blir effektivt och mer ändamålsenligt. Det goda bemötandet ses som en mellanmännisklig social eller emotionell kompetens. Hur människor bemöter varandra avgör livsöden, formar personligheter och gestaltar det egna livet. Ett gott bemötande inom småbarnspedagogiken är inte bara att ta hand om barnen, förmedla kunskaper och ha vardaglig kontakt med barnets föräldrar där man informerar hur barnets dag har varit, utan ett gott bemötande är en central del av människosynen och pedagogiken samt ett uttryck för den värdegrund som personalen själva står för. (Echeverri, 2010,s. 17; Carlander, et.al., 2001, s. 15)

8.2 Bemötande inom småbarnspedagogiken

Det första intrycket spelar en stor roll och som professionell behöver man vara uppmärksam och ta sitt jobb på allvar för att visa att man välkomnar och accepterar alla familjer. Många regnbågsfamiljer blir glada när de själva får berätta om sin familjesituation och de uppskattar att personalen ställer frågor på ett professionellt sätt som inte upplevs kränkande. Det är också viktigt att personalen inte ställer frågor enbart för sin nyfikenhet utan frågor som de behöver få svar på. Regnbågsfamiljer får oftast många frågor som kan vara lite väl personliga och då kan de känna sig lättade ifall dagvårdspersonalen bemöter dem på ett naturligt sätt där båda parterna kan vara sig själva och upplever ett respektfullt samtal som är baserat på professionalitet. (Socialstyrelsen, 2015)

Bemötandet inom småbarnspedagogiken handlar om att bemöta varje enskild familj på ett jämlikt sätt där kön, status, etnicitet, kultur, religion, familjemönster inte påverkar hur bemötandet ser ut. Dagvårdspersonalen får inte ha fördomar mot någon familj utan de förväntas agera professionellt. Personalen behöver ha koll på sina egna värderingar, åsikter och attityder för att bemöta varje familj på ett professionellt sätt. Personalen behöver också vara villig att lära sig om olika familjer och hur familjernas vardag ser ut i hemmet för att få en bredare förståelse för hur familjen ser ut och är uppbyggd. När man pratar med regnbågsfamiljer borde personalen använda sig av öppna frågor och låta föräldrarna berätta om sin familj. Det gäller att noga formulera sina frågor så att inga frågor känns kränkande eller besvärliga. När man bemöter regnbågsfamiljer skall man undvika att fråga t.ex. om barnets pappa också kommer med, och istället använda begrepp som föräldrar eller vuxna. Förslag på frågor som personalen kan ställa är t.ex. vilka är medlemmarna i er familj? Hur ser er familj ut? Personalen behöver visa förståelse och sätta sig in i varje enskild familjs situation så att varje familj känner att de öppet kan berätta om sin familj. Regnbågsfamiljer kan oroa sig över diskriminering eller osakligt bemötande och därför borde personalen vara ärlig och medge ifall de inte har någon kunskap om regnbågsfamiljer och på det viset går man från okunskap till att lära sig nya saker och kan därmed bemöta nästa regnbågsfamilj på ett professionellt sätt. (Monimuotoiset perheet, u.å.)

Begrepp som tryggar bemötandet inom småbarnspedagogiken är integritet, självbestämmande, jämlikhet, social trygghet, frihet och ansvar. Det är bra att ta dessa begrepp i beaktande vid bemötandet inom småbarnspedagogiken. Dagvårdspersonalen skall försöka förstå barnets livssituation och barnet själv. Det finns mycket yta, men som professionell behöver man söka sig under ytan för att få en djupare förståelse kring barnet och till det behövs utövande av ett professionellt bemötande. (Björk, 2016, s.72, 81)

Bemötandet inom småbarnspedagogiken handlar också om jämställdhet och Svaleryd påpekar att jämställdhet är frågan om demokrati och värdegrund, men även ett kunskapsområde som en pedagogisk fråga och utmaning. Svaleryd vill att man på samma gång jobbar med att bekräfta barnets identitet och ger barnet förutsättningar till att vara sig själv. (Svaleryd, 2002,s.8)

I en undersökning har man kommit fram till att regnbågsfamiljer i Finland är nöjda över den service som de får i samhället. Speciellt nöjda är regnbågsfamiljer över bemötandet och servicen inom småbarnspedagogiken. Barnskyddstjänster och familjerådgivningen upplevdes inte fungera tillräckligt bra enligt föräldrarna i en regnbågsfamilj, där krävs det

en förbättring. Kuosmanen och Jämsä skriver i sin bok om Finlands regnbågsfamiljer att 85 % av regnbågsfamiljerna bemöttes neutralt av dagvårdspersonalen. 3 % av respondenterna upplevde inte ett neutralt bemötande medan 9 % inte kunde besvara om bemötandet var neutralt eller inte. En av respondenterna, dvs. en förälder i en regnbågsfamilj ansåg att dagvårdspersonalen hade gjort ett misstag och bemötandet inte var neutralt utan kränkande. Föräldern ville därför berätta för personalen hur ett neutralt bemötande går till, man bör ha en bra inställning till föräldraskapet och bemöta föräldrarna som föräldrar och inga fördomar får förekomma. Ifall barnet känner att det inte kan prata öppet om sin familj inom småbarnspedagogiken tyder det på att dagvårdspersonalen inte har bemött och behandlat barnet likvärdigt. (Kuosmanen & Jämsä, 2007, s. 64; Jämsä, 2008, s. 87)

8.3 Bemötande av barn

Dagvårdspersonalen behöver ha kunskap för att kunna bemöta det enskilda barnet i en regnbågsfamilj. Personalen behöver veta hur de skall förhålla sig och uttrycka sig inför barnet. Barnet kanske inte vet så mycket om hur en familj ser ut men uppfattar att sin egen familj är ”normal”. Som professionell behöver man därför noggrant tänka på hur man pratar med barnet om barnets familj.

Samhället och befolkningen uppfattar personalen inom småbarnspedagogiken som mer kvalificerad än ”vanligt folk”, när det gäller att förstå, stödja och främja barnets utveckling. En av personalens viktigaste arbetsuppgifter är därmed att vara nyfiken, det är en förutsättning för att agera ”rätt” inom bemötandet av barn. För att kunna tolka barn, behöver man också känna till sin egen tolkningsprocess, dvs. att man förstår sina egna handlingar. Personalen har tack vare sin utbildning fått förståelseramar som påverkar tolkningen på ett positivt sätt. (Askland & Sataoen, 2003, s.283)

När barnet pratar om sin familj uppfattar barnet att hen har en ”normal familj”. När barnet ser och känner till andra barns familjer kan barnet börja jämföra och upptäcka vad som kännetecknar barnets egen familj. Konkret sagt kan man inte säga vad som är skadligt för barnet, dvs. hur öppen man skall vara inför barnet, dock beror det på vilken utvecklingsnivå barnet befinner sig på. Men så länge barnets behov blir uppfyllda spelar det ingen roll hur eller vilken familj barnet lever i och som förälder eller pedagog behöver man finnas som stöd vid eventuella frågor som barnet har kring sin familj men även förhindra diskriminering och mobbning. (Gustavsson, 2016,s. 118)

Vid bemötande av barn behöver personalen inom småbarnspedagogiken ha som grundtanke att bemöta alla barn på ett likadant sätt, man behöver bemöta barnet enligt barnets egna förutsättningar. Personalens uppgift är att motverka traditionella könsmonster och ge barnet en möjlighet att utöva sina förmågor oavsett kön, familj, religion mm. Om personalen respekterar barnet och ger barnet möjlighet att få vara sig själv, försvinner många begränsningar som annars kan förekomma. Vid bemötandet behöver barnet få en möjlighet att visa vem det är och utveckla sin egen personlighet. (Svaleryd, 2002, s. 43)

Personalen behöver komma ihåg att alla familjer är lika mycket värda oberoende av hur deras familj är uppbyggd. Det är viktigt att personalen berättar till barnet att alla familjer är lika bra, trots att familjerna ser olika ut. Dagvårdspersonalen behöver förmedla till barnen om olikheter såsom att det inte, t.ex. finns en pojkfärg eller flickfärg. Personalens uppgift är att se till så att barnet kan vara sig själv och leka med det som det vill utan att det upplevas som avvikande. Likaså är det med barnets kläder, personalen kan förklara att det inte finns särskilda färger för flickor eller pojkar utan alla barn får klä sig i de färger som de tycker om. Det är viktigt att personalen ser och bekräftar det enskilda barnet så att barnet kan känna igen sina styrkor och egenskaper och det gör man t.ex. via sagoläsning eller med hjälp av särskilda teman. (Jämsä, 2008, s.194-195)

När man bemöter barn kan det lätt ske missförstånd om man inte tolkar barnet rätt. Dagvårdspersonalen behöver samla kunskap för att kunna tolka barns beteende vid bemötandet. Förutom att man lär sig om barnets utveckling, lär man sig också om sin egen utveckling eftersom man befinner sig i ett samspel med barnet och med den egna kunskapen om barnet, dvs. både erfarenhetskunskap och teoretisk kunskap. Ett tolkande förhållningssätt till barn innebär att förklara barnets handlingar på den nivå som barnet befinner sig på. För att personalen skall kunna bemöta barn på ett professionellt sätt krävs det att personalen tar reda på barnets sociala nätverk. Barnets sociala nätverk består av t.ex. familj, släkt, vänner, grannar, föreningar, myndigheter. (Askland & Sataoen, 2003, s. 279-281)

Björk (2016) ger tips på hur man kan underlätta samtal med barn. När man möter ett barn för första gången kan det vara svårt för en del barn att öppna sig, då kan man som professionell använda sig av olika hjälpmedel, t.ex. en nätverkskarta eller en livslinje. En nätverkskarta hjälper till så att man får ta del av barnets alla relationer och får reda på vilka relationer som är viktiga för barnet. När man använder nätverkskartan blir det möjligt att identifiera resurser och styrkor i barnets nätverk på ett konkret sätt. Man kan också

sammanställa en livslinje tillsammans med barnet och en livslinje visar barnets viktiga händelser och personer i barnets familj. (Björk, 2016, s. 123-125)

Svaleryd (2002) anser att personalen behöver vara medveten om sina egna värderingar så att de kan bemöta barnet på bästa sätt. Personalen behöver fundera kring hur de vill bemöta det enskilda barnet, vilka föreställningar de har och om de stämmer överens med de uttalade målen och riktningarna för jämställdhet i läroplanerna, att hitta metoder och arbetsmaterial för att kunna agera professionellt och ge möjlighet till utveckling, kunskap, social kompetens och glädje till det enskilda barnet under mötets gång. (Svaleryd, 2002, s. 8-9)

8.4 Bemötande av föräldrar

Regnbågsbarn kan ha flera föräldrar och vid t.ex. utvecklingssamtal är det viktigt att barnets alla föräldrar involveras. Dagvårdspersonalen måste sätta fokus på alla föräldrar som är närvarande i rummet och behöver se, uppmärksamma och tilltala alla som är delaktiga i föräldraskapet. Föräldrar i en regnbågsfamilj skall bli bemötta på samma sätt som alla andra föräldrar. Föräldrarnas sexuella läggning får inte spela någon roll för hur bemötandet ser ut. Alla är lika olika och det syftar till att ingen människa är sig lik men ändå lika värdefull. (Socialstyrelsen, 2015)

Idag är det vanligt att barn lever i olika familjer, den traditionella kärnfamiljen är inte längre den ända familjeformen utan den har stegvis blivit mer mot en minoritetsgrupp i vårt samhälle. De ”nya familjerna” tar stor fokus i vårt samhälle och det betyder att dagvårdspersonalen behöver ha kunskap om olika familjer. Personalen behöver ta hänsyn till olika familjer och för att de skall kunna förstå, hjälpa och stötta barnet behöver de ha kunskap om hur barnets vardag ser ut. (Askland & Sataoen, 2003, s.133)

Regnbågsfamiljer kan utsättas för olika former av diskriminering och okunnigt bemötande av t.ex. någon i dagvårdspersonalen. Med okunnigt bemötande syftar man på att de professionella inte vet vad de skall kalla barnets föräldrar, vem är mamman? Skall man använda förnamn, smeknamn? Ifall man inte vet hur föräldrarna vill tilltalas kan man fråga. Det kan också uppstå problem ifall de professionella inte vet vilket pronomen de skall använda, då kan man också fråga alternativt använda sig av ”hen” eftersom det på senaste tiden har blivit aktuellt, speciellt i Sverige men även i Finland. Till okunnigt bemötande räknas också den bristande kunskapen om hbtq-personer. Föräldrarna i en regnbågsfamilj svarar oftast i stil med att ”det gör inget, ”det kunde ju inte ni veta”. Föräldrarnas förståelse leder i sin tur till att personalen börjar samla på sig kunskap om hbtq-personer och kan

utveckla sitt lärande men även utveckla ett professionellt bemötande till regnbågsfamiljerna. Avslutningsvis borde de professionella beakta hur formulär och blanketter ser ut, finns det särskilda rutor där det står ”moderns namn” och ”faderns namn” kan dessa rutor ändras eftersom regnbågsfamiljer kan känna sig exkluderad på grund av formuläret/blanketten trots att de upplever ett gott bemötande. Att ändra på formulär och blanketter gör en stor skillnad i det nya mötet med olika familjer eftersom de känner sig välkomnande och accepterande på alla sätt och vis. (Socialstyrelsen, 2015)

Öppna frågor används för att undvika att föräldrarna i regnbågsfamiljer känner sig utsatta. Öppna frågor innehåller inte färdiga svarsalternativ utan föräldrarna får själva berätta hur deras familj ser ut. Färdiga svarsalternativ begränsar möjligheten till att fritt berätta om sin familjesituation. Därför är det bra att möta föräldrar i regnbågsfamiljer med öppna frågor så att de får fram allt de har att säga kring sin familj. Exempel på öppna frågor kan vara ”hur har din familj ändrats med årens gång?” och ”vilka önskningar har ni inom småbarnspedagogiken?”. (Jämsä, 2008, s. 108-109)

Som tidigare nämnts lönar det sig att använda öppna frågor när man bemöter regnbågsfamiljer så att familjen själv får kommentera och berätta hur deras familj ser ut. Öppna frågor innebär att föräldrarna själva får berätta om sin situation med sina egna ord. Frågorna skall inte få föräldrarna att känna sig ifrågasatta eller att de behöver försvara sig kring något utan det skall vara neutrala frågor som ger föräldrarna möjlighet att själv bestämma vad de vill berätta för dagvårdspersonalen. När föräldrarna berättar hur deras familj ser ut är det viktigt att personalen lyssnar och försöker förstå dem, man behöver ge den tid som föräldrarna behöver utan att avbryta. När föräldrarna har berättat klart kan man som personal ställa frågor ifall något blev oklart så att man förstår varandra och då kan man utgå ifrån familjens bästa och göra allt för att familjens behov blir uppfyllda. (Fossum, 2007, s. 208-209)

Dagvårdspersonalen behöver bemöta barnets föräldrar på ett öppet, ömsesidigt och respektfullt sätt. Speciellt viktigt är bemötandet när den småbarnspedagogiska verksamheten framställs utgående från det enskilda barnet. Då behöver barnets föräldrar känna sig bekräftade, delaktiga och välkomnande. Ett samarbete mellan barnets föräldrar och dagvårdspersonalen krävs för att bilda en meningsfull helhet för barnet. Samarbetet skapar också kontinuitet och trygghet för det enskilda barnet. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s. 18)

Under möten mellan dagvårdspersonal och föräldrar är det viktigt med tydlighet. Att vara tydlig gynnar också relationen i bemötandet. Personalen behöver känna till sin

självbehärskning så att de kan styra upp situationen med hjälp av sina tidigare erfarenheter. Viktigt är att personalen inte bemöter föräldrarna på ett sätt som upplevs som kränkande, utan bygger upp en relation till barnets föräldrar där man lyssnar och är lyhörd. Som professionell är det även betydelsefullt att fokusera på bemötandet av föräldrarna. Det betyder att man presenterar sig och uppvisar sitt professionella bemötande vilket leder till en god relation sinsemellan och ett bra samarbete som behövs för att barnets behov blir uppfyllda. (Björk, 2016, s.71, 76-77)

En studie från Australien har undersökt hur personal inom småbarnspedagogiken förhåller sig till familjer med lesbiska föräldrar. Av de daghemsföreståndare som intervjuades sade de flesta att det på deras daghem inte fanns några tydliga program, politik, eller resurser av stöd för familjer med lesbiska föräldrar. (Cloughessy & Waniganayake, 2015, s. 377)

När föreståndarna inom småbarnspedagogiken berättade för de andra i personalen att ett barn med lesbiska föräldrar skulle börja på daghemmet höjdes många ögonbryn. Både personal och föräldrar på daghemmet reagerade på ett skeptiskt sätt genom att inte verbalisera några kommentarer. Attityderna mot regnbågsfamiljer inom småbarnspedagogiken har alltså visat sig vara aningen negativa. Det finns okunskap och osäkerhet både bland pedagogerna och andra barns föräldrar. Det ända sättet att påverka situationen verkar vara att regnbågsföräldrarna själva måste ta ansvar och initiativ för att förmedla kunskap om diversitet och familjekonstellationernas mångfald. (Cloughessy & Waniganayake, 2015, s. 382)

9 Undersökningens genomförande

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för undersökningens genomförande. Vi klargör val av metod, val av respondenter, datainsamling, sekretess och analysmetod. Vi skriver hur vi har gått till väga med vår undersökning.

9.1 Val av metod

Den kvalitativa undersökningen ger en möjlighet att genom intervjuer få en djupare förståelse för respondenternas upplevelser och erfarenheter. Genom den kvalitativa metoden får man en förståelse för och en inblick i respondenternas upplevelser. Med hjälp av intervjuer får forskaren en personlig kontakt med respondenterna vilket är bra eftersom forskningsintervjun bygger på vardagslivets samtal. Resultatet beskrivs inte med siffror utan

med ord vilket ger en större möjlighet att analysera svaren och få ett bättre resultat. (Kvale, 2009, s. 17-18)

Vi har valt att göra en kvalitativ studie eftersom det lämpar sig bra för vår undersökning. Vi valde den kvalitativa metoden eftersom vi tyckte att intervjuer kan ge oss en djupare förståelse av hur respondenterna upplevt bemötandet. Vi har intervjuat fyra regnbågsfamiljer kring deras upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken. Genom intervjuerna har vi fått ta del av respondenternas erfarenheter. Vi valde att inte ta reda på hur vanlig en viss erfarenhet är eftersom alla familjer har personliga upplevelser av bemötandet. Den kvantitativa metoden skulle inte ha gett oss samma möjligheter att gå lika djupt in på temat. I och med den kvalitativa metoden fick vi ett bättre helhetsperspektiv.

9.2 Val av respondenter

Vi började med att skriva ett Facebookinlägg (bilaga1) på regnbågsankans Facebooksida. Regnbågsankan är en finlandssvensk förening som stöder personer som tillhör en sexuell minoritet eller könsminoritet samt främjar jämlikhet. Vi hoppades genom detta tillvägagångssätt få kontakt med frivilliga regnbågsfamiljer som ville delta i vår undersökning. Eftersom ingen kontaktade oss valde vi att vara mera proaktiva i vårt sökande av respondenter. Via sociala medier kontaktade vi direkt regnbågsfamiljer som vi fått kännedom om via vänner och bekanta. Till dessa regnbågsfamiljer skrev vi en kort beskrivning om vårt examensarbete, dess syfte och genomförande samt frågade ifall de var intresserade av att delta i undersökningen. Eftersom att det idag är så vanligt att kommunicera via sociala medier var det naturligt för oss att kontakta respondenterna via Facebook. Det var ett bra och enkelt sätt för oss alla att kommunicera.

Av de regnbågsfamiljer vi kontaktade valde vi ut fyra familjer som vi ansåg var mest lämpliga som respondenter. Kriterierna var att de själva ser sig som en regnbågsfamilj och att de har eller har haft barn inom småbarnspedagogiken. Det var ett medvetet val att intervjua fyra familjer eftersom vi tänkte att antalet var lämpligt och att vi skulle få tillräckligt med information av fyra intervjuer.

9.3 Sekretess

Vi började med att berätta för respondenterna om vår undersökning så att de skulle förstå vad undersökningen går ut på. Vi klargjorde även syftet samt varför deras deltagande var betydelsefullt för vår undersökning. Vi berättade också att de kommer att få vara anonyma

eftersom det är viktigt att hålla respondenternas anonymitet. Genom att inte ge ut deras namn och personuppgifter skyddar vi deras integritet. Vi informerade även respondenterna om vem som skall läsa arbetet, när och var det kommer att publiceras och vem som har tillgång till det. Före vi började med intervjuerna såg vi till att respondenterna kände sig bekväma och hade en chans att fråga ifall de undrade över något. Vi frågade dem ifall det var okej att vi bandade in intervjuerna och berättade att det är bara vi två som lyssnar på dem och efter att vi skrivit ner inspelningarna kommer de att raderas.

9.4 Datainsamling

Vi gjorde vår datainsamling genom intervjuer. Efter att vi tagit kontakt med respondenterna skickade vi på förhand ut intervjufrågorna (bilaga2). Vi gav frågorna på förhand så att familjerna kunde läsa igenom frågorna innan intervjutillfället. På det här viset fick vi mera genomtänkta svar och inte spontana, vilket vi tyckte var en fördel.

Två av regnbågsfamiljerna intervjuade vi personligen och två av familjerna intervjuade vi via telefon eftersom andra möjligheter inte fanns. Vi började intervjuerna med att presentera oss själva och berättade om syftet med vårt examensarbete. Datainsamlingen gjorde vi genom att banda in intervjuerna med våra mobiltelefoner. Efter intervjuerna lyssnade vi igenom materialet och skrev ner det ord för ord. Det var viktigt att få med allt som sades under intervjuerna så därför valde vi att banda in dem. Vi ville även vara närvarande vid intervjuerna och inte behöva skriva ner svaren så därför valde vi att använda oss av inspelning.

9.5 Analysmetod

Enligt Kvale (2009) finns det olika slags analysmetoder. Vi har valt att inte använda en specifik analysmetod utan analyserat intervjumaterialet utgående från teoretisk tolkning. Teoretisk tolkning innebär att forskaren läser sina intervjuer flera gånger, analyserar texten och funderar över utmärkande teman. Texten tolkas utan att använda sig av någon särskild metod eller av speciella tekniker. Om man har tillräckligt med teoretisk kunskap och om intervjufrågorna är väl genomtänkta går det bra att använda sig av teoretisk tolkning. (Kvale, 2009, s. 253- 256)

Efter att vi hade transkriberat intervjuerna läste vi noga igenom dem och analyserade innehållet. När vi gick igenom intervjumaterialet hittade vi olika teman som framkom i alla intervjuerna. Utgående från dessa teman lade vi ihop vår redovisning. Vi analyserade texten

och redovisade med våra egna ord. Vi tog fasta på både likheter och olikheter som vi såg när vi analyserade intervjuerna. Som metod använde vi oss också av citat för att ge en bättre och klarare bild av respondenternas upplevelser. Vi använde oss av citat för att göra redovisningen mer levande. Citaten kan även väcka tankar och känslor hos läsaren vilket vi strävar efter. Vi valde även att göra analysmetoden på det här sättet för att det är viktigt för oss att ge en realistisk och verklighetstrogen bild av respondenternas erfarenheter.

10 Redovisning

I det här kapitlet kommer vi att redogöra resultatet från intervjuerna. Under intervjutillfällena bandade vi in intervjuerna för att sedan kunna skriva ner och analysera dem utgående från respondenternas svar. Efter att vi skrivit ner alla intervjuer gick vi igenom dem för att analysera resultatet. Vi utgick från våra intervjufrågor och sammanslog frågor vi hade fått liknande svar på. Vi valde att dela in redovisningen i sex underrubriker enligt tematisering. Utgående från intervjuerna hittade vi olika teman och redogjorde resultatet enligt dem. För att ge en så tydlig och verklighetstrogen bild som möjligt använde vi oss av citat från intervjuerna. En del av citaten som vi använde har vi förkortat och hela meningen finns inte med. Tre punkter betyder att meningen har en början eller ett slut som inte finns med.

Vi har intervjuat fyra olika regnbågsfamiljer som ser olika ut. För att respektera familjernas anonymitet kommer vi inte att redogöra om familjens specifika konstellation. Alla familjer som vi har intervjuat har eller har haft barn inom småbarnspedagogiken.

För att få en bild av varje enskild familjs uppbyggnad började vi med att fråga hur deras familj ser ut. Då berättade de för oss vilka som hör till deras familj. En familj som vi intervjuade personligen gav oss följande svar: ”Hur svarar man på den frågan då? så här ser vi ut”. Svaret kändes lättsamt och humoristiskt och vi upplevde redan då att familjen kände sig som vilken familj som helst.

10.1 Första mötet med småbarnspedagogiken

Ingen av de fyra familjerna vi intervjuade upplevde några större problem i det första mötet med småbarnspedagogiken. Vi fick uppfattningen om att bemötandet har varit bra. Föräldrarna har varit nöjda över hur de har blivit mottagna av pedagogerna.

”Jag tyckte nog att vi upplevde det riktigt bra, inte var det något problem”

”Vi tycker nog att vi alltid fått bra bemötande”

”... i varje fall nog minns jag det att vi var inte den första regnbågsfamiljen i det dagiset att de nog kände till och hade en hel del information om regnbågsfamiljer vid det daghemmet. Så minns nog att det var bara bra bemötande och vi har alltid valt att direkt prata öppet om vår familj liksom med dom som jobbar i grupperna och också ofta på sånhäna föräldramöten”

Vi frågade också föräldrarna hur deras barn blivit bemötta av pedagogerna. Det kom fram att de flesta föräldrarna var nöjda och att de inte upplevde att deras barn skulle ha blivit annorlunda bemötta på något sätt. Barnen i en familj har fått ett personligt och individuellt bemötande som föräldrarna har varit nöjda över. Det var bara i en familj som bemötandet av barnen hade upplevts annorlunda. Föräldrarna upplevde att pedagogerna var mer bekymrade och frågade oftare hur barnen mår och hur de har det där hemma.

10.2 Vad är ett gott bemötande?

Eftersom vårt syfte var att ta reda på regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken tyckte vi att det är viktigt att ta reda på vad ett gott bemötande innebär för våra respondenter. För att veta om man har fått ett gott bemötande måste man först reflektera över vad ett gott bemötande innebär för en.

”Pedagogerna pratar med oss, berättar hur dagen har varit, frågar kanske vad vi gör. Inte bara går bort när vi kommer dit”

”Nå vad ska jag säga, att man är trevlig och att man frågar upp, att man delar med sig om det är något problem på dagis och i så fall tar upp det i diskussion. Att man är öppen...”

”... så det att man inte får någon special behandling utan att folk, personalen, är lika avslappnade när de bemöter oss som en familj där det finns en mamma och en pappa... att dom förstår att vår familj är lika mycket en familj och att det liksom finns samma komponenter som gör en familj alltså att man har liksom sammanhållning, kärlek och stöttar varandra och också att det finns den där strukturen...”

Regnbågsfamiljerna vill bli bemötta som vilken familj som helst. Till ett gott bemötande hör att pedagogerna är engagerade och berättar hur barnets dag har varit och om det har varit

något problem. Regnbågsfamiljerna vill ha ett sakligt bemötande och få ett likadant bemötande som alla andra familjer. Det som även kom fram var att ett gott bemötande innebär att pedagogerna vågar fråga ifall de undrar över något.

Här kan vi konstatera att föräldrarna tycker det är viktigt att ha en bra kontakt med pedagogerna. I kapitel 6.5 om fostringsgemenskap skriver vi om att föräldrarna och dagvårdspersonalen tillsammans fostrar barnet. Vi kan se att det som vi skrivit i teoridelen och det som föräldrarna sagt i intervjuerna hänger ihop. Det är viktigt att båda parterna hittar ett fungerande samarbete och tillsammans kan arbeta för barnets bästa.

Vi diskuterade även om regnbågsfamiljerna har känt sig likabehandlade som andra familjer. Det framkom att de har upplevt att de har blivit lika behandlade som andra. I vissa fall upplevde föräldrarna att det kan ha funnits någon skillnad i bemötandet men inte något som skulle ha varit negativt mot dem. Då kan det ha handlat om benämningar och hur pedagogerna frågat om familjen. En förälder sade att det kan vara svårt att jämföra eftersom man inte vet vilken kontakt andra familjer har med pedagogerna. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att regnbågsfamiljer känner sig likabehandlade gällande bemötandet inom småbarnspedagogiken.

10.3 Kunskap och resurser för att bemöta regnbågsfamiljer

En sak som vi själva hade funderat på var pedagogernas kunskap och resurser för att bemöta regnbågsfamiljer inom småbarnspedagogiken. Därför frågade vi föräldrarna hur de upplever pedagogernas kunskap och resurser. Överlag upplever föräldrarna att det inte finns tillräckligt med kunskap och resurser att bemöta regnbågsfamiljer. En orsak kan vara att pedagogerna inte tidigare haft någon kontakt med en regnbågsfamilj. Föräldrarna upplever att det skulle behövas mera kunskap men anser att för en professionell pedagog borde det inte vara något extra problem att veta hur de skall bemöta olika familjer. Kunskaper kring hbtq-personer uppfattades som bristfälliga och pedagogerna visste inte alltid vad det handlade om eller vad det innebar. En familj upplevde att det skulle ha varit bra ifall pedagogerna haft lite bakgrundsfakta och kunskap. Föräldrarna tror att en annan orsak till okunskapen kan vara att pedagogerna inte i sin utbildning behandlat temat.

”Det har väl ingen i kommunen”

”... just kanske sådant här nog sku de kunna behövas mera kunskap om...”

”... å andra sidan så om man är en professionell pedagog så kanske man ändå liksom bemöter den här familjen sakligt”

Det skulle också vara viktigt att pedagogerna känner till olika slags regnbågsfamiljer. Det finns många olika regnbågsfamiljer som ser olika ut och det finns ingen stereotypisk regnbågsfamilj. Alla familjer är unika och ingen familj är likadan oberoende om det är en regnbågsfamilj eller inte. I kapitel 4 om familjekonstellationer har vi poängterat vikten av att vara öppen och låta alla själva definiera sin egen familj. Vi kan se en koppling mellan det vi skrivit i vår teoridel och de intervjuade familjernas önskan om att få känna sig accepterade och unika precis som de är.

10.4 Våga fråga

Det som kom upp flera gånger under våra intervjuer var att pedagogerna kanske inte alltid vågar fråga. Föräldrarna upplevde i vissa fall att pedagogerna inte frågade tillräckligt mycket om deras familj. Föräldrarna skulle uppskatta ifall pedagogerna skulle vara mer öppna och inte rädde för att fråga ifall de undrar över något.

”Jag tycker att ett gott bemötande nog också är att man vågar fråga”

”... och våga ställa alla de här frågorna som är viktiga att veta så man inte säger fel saker till barnen och sånt”

”Det är bättre att de frågar om det är något de funderar på, istället för att gå via någon annan”

”... personalen frågade lite för mycket utav ... som inte en treåring skall behöva svara på”

”Det har varit situationer när pedagogerna inte riktigt har vågat fråga”

”Det kan vara svårare för pedagogerna att veta hur dom skall ställa frågorna så att det inte blir kränkande på något sätt”

Här kan vi se att alla familjer som vi intervjuade har upplevt att det finns stora utvecklingsmöjligheter gällande pedagogernas sätt att fråga och framförallt att våga fråga. En familj sade att pedagogerna har frågat väldigt lite om deras familj och att de skulle ha uppskattat ifall de fått mera raka frågor. Det kom även fram att föräldrarna inte vet om pedagogerna inte har frågat för att de inte har tyckt att det har varit nödvändigt eller har funnits anledning eller ifall orsaken har varit att de inte har vågat fråga. Att våga fråga är

också en viktig del av ett gott bemötande. Det framkom att det finns en viss försiktighet bland pedagogerna och att de inte vill fråga för mycket. Det kan finnas en rädsla för att fråga dumma frågor eller att såra någon. Det som en förälder sa var att hon tror att de flesta regnbågsfamiljer som ändå har gjort valet att skaffa barn till en annorlunda familj är ganska beredd på att öppet prata om sina familjer.

När vi ser tillbaka på vår teoridel kan vi se att det vi skrivit om öppna frågor verkligen är viktigt i praktiken. Att ställa öppna frågor är viktigt för att familjen skall få en chans att själva berätta hur deras familj ser ut. Föräldrarna som vi intervjuade upplever att det är viktigt att pedagogerna vågar fråga om familjen. En öppen diskussion mellan dagvårdspersonalen och familjen är betydelsefull. Det är viktigt för pedagogerna att känna till vad barnen kallar sina föräldrar så att man har en gemensam uppfattning om hur man skall prata om familjen. Klargöra om familjen tycker att det är okej att man i barngruppen pratar om familjen och på vilket sätt. En förälder påpekade att det dock kan finnas en rädsla bland pedagoger för att särbehandla eller peka ut barn.

10.5 Bra att veta

Vår sista intervjufråga handlade om vad föräldrarna tycker att skulle vara bra att veta gällande bemötande av regnbågsfamiljer. Här kom det fram att föräldrarna gärna skulle se att pedagogerna har mer kunskap kring regnbågsfamiljer. Det skulle vara bra att pedagogerna tar reda på fakta och information då ett barn från en regnbågsfamilj börjar på daghemmet. En förälder nämnde att det skulle vara bra för pedagogerna att ha utbildningsdagar med t.ex. Regnbågsankan. Föräldrarna tyckte också att det skulle vara nödvändigt att pedagogerna redan i sin utbildning skulle lära sig om olika familjer. Redan i utbildningen borde pedagogerna fundera kring olika familjer, hur man frågar frågor samt hur man inkluderar alla i familjen. Det skulle vara viktigt att pedagogerna inte behöver känna någon osäkerhet i bemötandet av regnbågsfamiljer.

Några tips som föräldrarna skulle ge till pedagogerna är att inte ha färdiga antaganden om hur en familj ser ut. Det är viktigt att pedagogerna ställer öppna frågor och tänker på att inte rikta frågorna utan frågorna skall vara neutrala. Att använda ordet partner kan vara en bra sak för att visa att man inte har färdiga antaganden om hur familjen ser ut.

”Jag tror att i alla fall dom regnbågsfamiljer jag känner tycker att det skulle vara en bra sak att man liksom försöker just läsa berättelser och prata om dom här sakerna i gruppen”

”... att ge alla en chans att vara dom dom är utan att liksom sätta någo stämplor på människor förrän man vet vad de står för”

Om tanken på att det finns två föräldrar av samma kön är främmande så kan det hända att pedagogerna ger för stor betydelse åt det, sade en förälder. Det är viktigt att ge utrymme för familjerna att själva berätta sin historia. Kanske det viktigaste för dem är något helt annat än att de är en regnbågsfamilj. En regnbågsfamilj är som vilken annan familj som helst och det är bra att komma ihåg.

”... som att liksom så tråkigt vanliga som vi är, så finns inte många familjer som är och liksom att man sku ge dom familjerna en chans att vara liksom allt de andra, att man inte förstörar upp de där...”

Föräldrarna vill att pedagogerna skall tänka på att det är mycket bättre att våga fråga än att låta bli ifall det är något de undrar över. Föräldrarna uppskattar engagerade pedagoger. Det framkom även att föräldrarna vill att pedagogerna skall fråga av dem istället för att fråga barnen.

I teoridelen i kapitel 4.2 framkommer att en regnbågsfamilj föds av kärlek och att grunden för familjen inte behöver ligga i juridiska termer och biologiska band. Här kunde vi se en koppling till hur en förälder beskrev sin familj. Hon poängterade att deras familj är lika mycket en familj med samma komponenter som vilken annan familj som helst. Det som framstod som de viktigaste komponenterna i familjen var kärlek och sammanhållning. Sammanfattningsvis kan vi konstatera hur viktigt det är att inte utgående från utomstående faktorer definiera en familj. Varje familj skall själva få definiera sin familj och det är deras upplevelser och åsikter som räknas. Finns det kärlek och sammanhållning i en familj är det en fullständig familj, oberoende av vad lagen eller politiken säger.

11 Avslutande diskussion och kritisk granskning

Syftet med vårt examensarbete var att ta reda på regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken. Vi hade funderat på att skriva något om regnbågsfamiljer. Vi valde syftet för att det var viktigt att få med både familjearbete och småbarnspedagogik i vårt examensarbete eftersom vi har gått olika profileringar. Vi är själva nöjda med hur vi framställer syftet. Eftersom syftet var klart och tydligt formulerat

underlättade det hela skrivprocessen. Det var viktigt för oss att syftet skulle vara tydligt för att vi verkligen skulle kunna fokusera på rätt saker. Om syftet inte skulle ha varit så klart skulle det ha funnits en risk att tappa fokus på det väsentliga.

Utgående från vårt syfte om att ta reda på regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken ställde vi följande frågeställningar: Hur upplever föräldrar i regnbågsfamiljer att de blir bemötta av personalen inom småbarnspedagogiken, känner de sig likabehandlade som andra föräldrar, upplever de att personalen har kunskap och resurser att bemöta regnbågsfamiljer och hur blir barnen i regnbågsfamiljer bemötta av pedagogerna inom småbarnspedagogiken. Vi tyckte dessa frågeställningar var relevanta och att de visade vad det var vi ville ha svar på. Eftersom vi valde att avgränsa vårt arbete och endast fokusera på bemötande inom småbarnspedagogiken så uppfyllde dessa frågeställningar våra krav.

Redan när vi började med planeringen av examensarbetet visste vi att vi ville använda den kvalitativa metoden och göra intervjuer. Eftersom det var regnbågsfamiljers upplevelser vi ville undersöka föll det sig naturligt att intervjua regnbågsföräldrar. Vi tror inte att pedagogerna skulle ha varit rätt respondenter med tanke på vårt syfte. Vi började med att söka respondenter via Regnbågsankans Facebooksida men eftersom ingen tog kontakt så valde vi att på egen hand söka respondenter. Via vänner och bekanta och sociala medier hittade vi sedan respondenter för våra intervjuer. Vi intervjuade fyra regnbågsfamiljer. Det vi kom fram till var att regnbågsfamiljerna är rätt nöjda med hur de har blivit bemötta inom småbarnspedagogiken. De känner sig likabehandlade som andra familjer och både föräldrarna och barnen har överlag blivit bra bemötta. Föräldrarna vi intervjuade upplever dock att kunskaperna och resurserna för att bemöta olika familjer är bristfälliga. Pedagogernas kunskaper gällande olika sexuella minoriteter och olika familjekonstellationer kunde förbättras. Ett återkommande tema i intervjuerna var pedagogernas initiativ och inställning till att våga fråga. Respondenterna skulle uppskatta ifall pedagogerna var mer öppna och vågade fråga rakt ut av föräldrarna ifall de undrar över något.

Vi började i god tid med planeringen av vårt examensarbete. I och med att vi i ett tidigt skede hade klargjort vårt syfte och planerat hur vi ville gå till väga förlöpte processen smidigt. Vi hade klargjort vad vi ville ha med i vår teoridel och hittade utgående från det lämplig litteratur. Vi blev nöjda med vår teoridel eftersom den är omfattande och tar upp olika teman som passar ihop med vårt syfte. Anledningen till att vi hittade tillräckligt med litteratur kan vara för att vi hade en bred variation av ämnen. Regnbågsfamiljer var inte det ända viktiga som vi skrev om utan själva bemötandet och småbarnspedagogiken var lika relevant.

När vi tänker tillbaka på förväntningarna vi hade innan vi började skriva kan vi konstatera att vi blev positivt överraskade över resultatet. Vi är glada att alla regnbågsfamiljer verkar ha en öppen och lättsam attityd. De pratar gärna om sina familjer och uppskattar när personalen ställer frågor. Innan vi hade skrivit vårt examensarbete tänkte vi att det skulle finnas en skillnad i bemötande av regnbågsfamiljer och andra familjer men nu efteråt kan vi se att det inte skiljer sig åt. Dock finns det saker som kan förbättras och utvecklas, bl.a. personalens kunskap samt inställning till att våga fråga. Vi hade trott att regnbågsföräldrarna skulle ha haft mera att säga till om gällande bemötandet men de verkade överlag rätt nöjda.

När vi gjorde redovisningen kunde vi tydligt se en koppling mellan teoridelen och den empiriska delen. Eftersom vi på förhand inte kunde veta vad den empiriska delen skulle ge är vi nöjda med att vi i efterhand kunde hitta den röda tråden mellan teoridelen och redovisningen. Vi fick bekräftat att vi valt rätt teman att skriva om i vår teoridel.

Överlag är vi nöjda med hur undersökningen förlöpte och intervjuerna med respondenterna gick bra. När vi kritiskt granskar vårt resultat märker vi att frågorna till respondenterna skulle ha kunna vara annorlunda och vi fick liknande svar på många av våra frågor. Om vi skulle ha haft mera varierande frågor skulle vi ha kunnat få mera ut av intervjuerna. En annan sak vi tänkte på i efterhand var antalet respondenter. Det var ett medvetet val att intervjua fyra familjer men vi skulle ha kunna få mer information och en mer omfattande redovisning ifall vi skulle ha intervjuat flera familjer.

Vi är nöjda med den handledning vi fått och har tacksamt tagit emot feedback. Utöver de två personliga handledningstillfällena har handledningen fungerat bra via email. Eftersom vi fick snabba svar och tydlig feedback blev det lättare för oss att fortsätta skriva och komma framåt i vårt arbete. Den positiva feedbacken och uppmuntran av handledarna har gjort oss mera engagerade och motiverade att skriva och göra ett så bra arbete som möjligt.

Under skrivandet av examensarbetet har vi lärt oss väldigt mycket. När vi skrev teoridelen fick vi verkligen fördjupa oss i ämnena samt bygga en helhetsbild av vårt tema. Vi har fått en bredare människosyn och fått bekräftat för oss att vi alla är lika olika. Vi har också lärt oss hur viktigt det är att vara öppen, se det unika hos varje individ och ge alla familjer en chans att själva definiera sin familj och vad som är viktigt för just dem. Vi har lärt oss hur man går till väga när man gör en empirisk undersökning, hur forskningsprocessen ser ut samt vad som krävs av oss som forskare när man gör en kvalitativ studie.

Överlag har skrivandet av examensarbetet gått bra. Vi har fått svar på vårt syfte och våra frågeställningar. Vi kan se en tydlig koppling genom hela arbetet och vi har själva kunnat granska arbetet objektivt. Vi är glada att vi har fått fördjupa oss i just det här temat eftersom det är både aktuellt och intressant. Vi är tacksamma för respondenternas deltagande och att de bidragit med värdefull information. Eftersom det kom fram att många pedagoger inte har tillräckligt med kunskaper och resurser för att bemöta olika familjer är vi glada att vi har skrivit om detta ämne så att vi är förberedda när vi själva kommer ut i arbetslivet. Vi hoppas att så många pedagoger som möjligt vill läsa vårt arbete, för att förhoppningsvis lära sig mera om bemötande av regnbågsfamiljer.

Källförteckning

Finlands Författningssamling

Diskrimineringslag 13.12.2014/1325 www.finlex.fi [hämtat: 18.1.2017].

Lag om registrerat partnerskap 9.11.2001/950 www.finlex.fi [hämtat: 18.1.2017].

Lag om småbarnspedagogik 19.1.1973/36 www.finlex.fi [hämtat: 1.2.2017].

Askland, L. & Sataoen, S-O., 2003. *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Stockholm: Liber AB.

Björk, S., 2016. *Utreda barn, unga & familjer – En hoppfull bok om ett angeläget arbete*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Blennberger, E., 2005. *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Bäcklund-Wiklund, M. & Bergsten, B., 2001. *Det moderna föräldraskapet. En studie av familj och kön i förändring*. Falkenberg: Natur och kultur.

Bäck-Wiklund, M. & Johansson, T., 2012. *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bäck-Wiklund, M. & Lundström, T., 2001. *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur.

Carlander, J., Eriksson, K., Hansson, A-S. & Wikander, B., 2001. *Trygga och otrygga möten- vardagsetik och bemötande i arbete med människor*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Christensen, R. & Hildingson Blomqvist, A-K., 2009. *Att leva i en utsatt situation- med barnet i fokus*. Malmö: Studentlitteratur AB.

Cloughhessy, K. & Waniganayake, M., 2015. "Raised Eyebrows": Working with Lesbian-Parented Families - Experiences of Childcare Centre Directors in Australia. *Children & Society*, 29(5), s. 377-387.

Cocozza, M., 2016. *Leva som föräldrar*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Echeverri, P., 2010. *Bemötandeboken*. Stockholm: Nordstedts.

Edgren Aldén, R. & Ernsjö Rappe, T., 2009. *Skriet från kärnfamiljen*. Finland: Albert Bonniers Förlag.

Fennefoss, A.T. & Jansen, K.E., 2009. *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – pedagogisk dokumentation i förskolan*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Forslund, K. & Jacobsen, M., 2010. *Professionell kompetens för arbete med barn*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Fossum, B., 2007. *Kommunikation – samtal och bemötande i vården*. Lund: Studentlitteratur.

Grandelius, B., 2006. *Att sätta gränser- ett villkor för växande*.(4:uppl.) Finland: Natur och Kultur.

Gustavsson, S., 2016. *Barns lärande och växande*. Malmö: Liber AB.

Harju, A. & Tallberg Broman, I., 2013. *Föräldrar, förskola och skola – Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur AB.

Helminen, M-L., 2000. *Föräldraskapet som rollkarta*. Helsingfors: Finlands Kommunförbund.

Hultman, K., 2012. *Världspolitikens Dagsfrågor. Kampen mot homofobin om. Om HBT-rättigheter i världen*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.

Hydén, M. & Hydén, C., 2002. *Samtal om den nya familjen och det eviga föräldraskapet*. Stockholm: Natur & Kultur.

Infopankki, 2016. [Online] <http://www.infopankki.fi/sv/livet-i-finland/familj/olika-familjer/regnbagsfamiljer> [hämtat: 26.1.2017].

Jensen, E. & Jensen, H., 2008. *Professionellt föräldrasamarbete*. Stockholm: Liber AB.

Justitieministeriet, 2016. [Online] <http://oikeusministerio.fi/sv/> [hämtat: 18.1.2017].

Johansson, H. & Bäck-Wiklund M., 2012. *Att fostra familjen – en grundbok om styrning, föräldraskap och socialtjänst*. Malmö: Liber.

Jämsä, J., 2008. *Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kvale, S. & Brinkmann, S., 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kuosmanen, P. & Jämsä, J., 2007. *Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali-ja terveyspalveluissa ja koulussa*. Helsinki: Työministeri.

Lee, Debora. 2010, Gay mothers and early childhood education, *Australasian Journal of Early Childhood*, Volume 35 Number 1, March. University of Auckland, s.16-22.

Markström, A-M Red., 2009. *Barn, barndom och föräldraskap*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Meeuwisse, A., Sunesson, S. & Swärd, H., 2000. *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Monimuotoiset perheet, (u.å.) [Online] <http://www.monimuotoisetperheet.fi/> [hämtat: 26.1.2017].

Mänskliga rättigheter, (u.å.) [Online] <http://www.manskligarattigheter.se/sv/de-manskligarattigheterna/vilka-rattigheter-finns-det/likarattigheter-och-mojligheter-oavsett-sexuellaggning-konsidentitet-eller-konsuttryck> [hämtat: 26.1.2017].

Nationella sekretariatet för genusforskning, (u.å.). [Online] <http://www.genus.se/ord/genus/> [hämtat: 26.1.2017].

Nationellt centrum för kvinnofrid, (u.å.). [Online] <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-samkonade-relationer/hbt-begreppet-och-heterosexualitet/> [hämtat: 26.1.2017].

Omfors, H., 2014. *Familjelycka med coachande föräldraskap*. Tallin: VITA Förlag.

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S., 2016. *Lärandets Grogrund*. (3.uppl.) Lund: Studentlitteratur AB.

Regnbågsankan (u.å.). [Online] <http://www.regnbagsankan.fi/> [hämtat: 26.1.2017].

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter, (u.å.). [Online] <http://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/> [hämtat: 26.1.2017].

SETA (u.å.). [Online] <http://seta.fi/pa-svenska/> [hämtat: 25.1.2017].

Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I., 2009. *Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber AB.

Social- och hälsovårdsministeriet, 2013. *Barn- och familjepolitiken i Finland*. Tammerfors: Social- och hälsovårdsministeriet.

Socialstyrelsen, 2015. *Att möta och bemöta regnbågsfamiljer*. [Online] <http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Familjen-pa-BVC/Att-mota-och-bemota-regnbagsfamiljer/> [hämtat: 1.2.2017]

Sommer, D., 2005. *Barndomspsykologi – utveckling i en förändrad värld*. Stockholm: Liber AB.

Statistikcentralen, 2016. [Online] http://www.stat.fi/meta/til/perh_sv.html [hämtat: 26.1.2017].

Svaleryd, K., 2002. *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB.

Swärd, A-K. & Florin, K., 2011. *Särskolans verksamhet – uppdrag, pedagogik och bemötande*. (2: uppl.) Lund: Studentlitteratur AB.

Tahdon, 2013. [Online] <http://www.tahdon2013.fi/pa-svenska/initiativ/> [hämtat: 26.1.2017].

Uppslagsverket, (u.å.). [Online] <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/genus> [hämtat: 26.1.2017].

Uppslagsverket Finland (u.å.). *Familjepolitik*. [Online] <http://uppslagsverket.fi/sv/sok/view-103684-Familjepolitik> [hämtat: 18.1.2017].

Utbildningsstyrelsen, 2016. *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. [Online] http://www.oph.fi/lagar_och_anvisningar/laroplans-_och_examensgrunder/smabarnspedagogik/grunderna [hämtat: 2.2.2017]

Wrangsjö, B., 2009. *Familjens livscykel. Om stabilitet och förändring I ett flergenerationsperspektiv*. Falun: Bokförlaget marled.

Bilaga 1

Inlägg på Regnbågsankans Facebooksida

Sökes Regnbågsföräldrar till undersökning:

Hej, vi är två socionomstuderanden på Yrkeshögskolan Novia i Vasa. Vi håller på att skriva vårt examensarbete och söker nu frivilliga föräldrar som vill ställa upp. Vårt syfte är att ta reda på Regnbågsfamiljers upplevelser av bemötande inom småbarnspedagogiken. Vi vill alltså intervjua föräldrar i Regnbågsfamiljer som har eller har haft barn på daghem.

Om ni är intresserade av att delta i vår undersökning eller har några frågor vänligen kontakta oss via email: line.spennert@edu.novia.fi eller jenniesandstrom3@hotmail.com.

Mvh. Jennie Sandström & Line Spennert

Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Hur ser er familj ut?
2. Hur upplevde ni det första mötet med småbarnspedagogiken?
3. Vad innebär ett gott bemötande för er?
4. Hur upplever ni att ni blivit bemötta av pedagogerna på daghemmet?
5. Upplever ni någon skillnad i bemötandet av regnbågsfamiljer och andra familjer?
6. Hur har era barn blivit bemötta av pedagogerna?
7. Anser ni att pedagogerna har tillräckligt med kunskap och resurser för att bemöta regnbågsfamiljer? Varför/varför inte?
8. Finns det en osäkerhet bland pedagogerna att våga fråga och prata om saker gällande er familjekonstellation?
9. Har ni någon gång upplevt orättvisor eller fördomar inom småbarnspedagogiken på grund av er familjekonstellation? I så fall på vilket sätt?
10. Vad skulle vara bra för pedagogerna att känna till gällande bemötande av regnbågsfamiljer?